

T. B. M. M. TUTANAK DERGİSİ

3 üncü Birleşim
23 . 11 . 2002 Cumartesi

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
I. - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	38
II. - ÖNERİLER	39
A) DANIŞMA KURULU ÖNERİLERİ	39:41
1. - Genel Kurulun çalışma gün ve saatleri ile 58 inci hükümetin programı üzerindeki görüşmelerde söz sürelerine ve TBMM Başkanlık Divanı ile ihtisas komisyonlarındaki üye dağılım oranlarına ilişkin Danışma Kurulu önerisi	39:41
III. - HÜKÜMET PROGRAMI	41
1. - Başbakan Abdullah Gül tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının okunması	41:59

I. - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 15.00'te açıldı.

Antalya Milletvekili Deniz Baykal, Bursa Milletvekili Faruk Anbarcıoğlu, Hatay Milletvekili İnal Batu ve İstanbul Milletvekili Kemal Derviş andıçtılar.

Bülent Ecevit başkanlığındaki Bakanlar Kurulunun istifasının kabulüne; yeni hükümet kuruluncaya kadar Bakanlar Kurulunun görevine devamının rica edildiğine;

Bakanlar Kurulunun yeniden kurulması için, Kayseri Milletvekili Abdullah Gül'ün görevlendirildiğine;

Başbakan Abdullah Gül tarafından oluşturulan Bakanlar Kuruluna seçilen üyelerin atandıklarına,

İlişkin Cumhurbaşkanlığı tezkereleri Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Hükümet Programının 23 Kasım 2002 Cumartesi günü Genel Kurulda okunacağı açıklandı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçiminin 19.11.2002 tarihli 2 nci Birleşiminde (bugün) yapılmasına ve çalışma süresi dolduğu takdirde Başkan seçiminin tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılmasına ilişkin Danışma Kurulu önerisi kabul edildi.

TBMM Başkanı seçimi için yapılan birinci tur oylama sonucunda, Manisa Milletvekili Bülent Arınç'ın 369 oyla TBMM Başkanı seçildiği açıklandı.

TBMM Başkanı Bülent Arınç, Başkan seçilmesi dolayısıyla bir teşekkür konuşması yaptı.

Genel Kurulun 20.11.2002 Çarşamba ve 21.11.2002 Perşembe günlerinde toplanmasına ve Hükümet Programının okunması için Genel Kurulun 23.11.2002 Cumartesi günü saat 15.00'te özel gündemle toplanmasına ilişkin Danışma Kurulu önerisi kabul edildi.

Alınan karar gereğince, Hükümet Programının okunması için, 23 Kasım 2002 Cumartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşime 16.54'te son verildi.

Şükrü Mustafa Elekdâğ

Geçici Başkan

Muzaffer Külcü

Çorum

Geçici Kâtip Üye

Mehmet Eraslan

Hatay

Geçici Kâtip Üye

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.00

23 Kasım 2002 Cumartesi

BAŞKAN : Bülent ARINÇ

GEÇİCİ KÂTİP ÜYELER: Sinan ÖZKAN (Kastamonu), Suat KILIÇ (Samsun)

BAŞKAN - Türkiye Büyük Millet Meclisinin 3 üncü Birleşimini açıyorum.

Toplantı yetersayısı vardır; gündeme geçiyoruz.

Başkanlığın Genel Kurula sunuşları vardır.

Danışma Kurulunun önerileri vardır; önce tümünü okutup işleme alacağım, sonra ayrı ayrı okutup oylarınıza sunacağım.

II. ÖNERİLER**A) DANIŞMA KURULU ÖNERİLERİ**

1. - Genel Kurulun çalışma gün ve saatleri ile 58 inci hükümetin programı üzerindeki görüşmelerde söz sürelerine ve TBMM Başkanlık Divanı ile ihtisas komisyonlarındaki üye dağılım oranlarına ilişkin Danışma Kurulu önerisi

Danışma Kurulu Önerisi

No: 3

Tarihi: 23.11.2002

Danışma Kurulunun 23.11.2002 Cumartesi günü (bugün) yaptığı toplantıda, aşağıdaki önerilerin Genel Kurulun onayına sunulması uygun görülmüştür.

Bülent Arınç

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Başkanı

Mustafa Özyürek

CHP Grubu Başkanvekili

Salih Kapusuz

AK Parti Grubu Temsilcisi

Öneriler:

1. Bakanlar Kurulu Programı üzerinde 26 Kasım 2002 Salı günü yapılacak görüşmeler ile 28 Kasım 2002 Perşembe günü yapılacak güvenoylamasının, gündemin "Özel Gündemde Yer Alacak İşler" kısmında yer alması ve bu günlerde işaret oyuyla yapılacak seçimlerin de yapılması, 27 Kasım 2002 Çarşamba günü Genel Kurul çalışması yapılmaması,

2. 26 Kasım 2002 Salı günü yapılacak Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelere saat 13.00'te başlanması; hükümet ve siyasi parti grupları adına yapılacak konuşmaların 60'ar dakika (bu süre birden fazla konuşmacı tarafından kullanılabilir) kişisel konuşmaların 10'ar dakika olması, görüşmelerin tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılması,

3. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının 15 üyeden kurulması ve görev yerleri dağılımının; Adalet ve Kalkınma Partisi Grubuna 3 başkanvekili, 4 kâtip üye, 2 idare amiri, Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna 1 başkanvekili, 3 kâtip üye, 1 idare amiri şeklinde olması,

4. Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarından; Dilekçe Komisyonu ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonunun 15'er üyeden, Plan ve Bütçe Komisyonunun Anayasa gereği 40 üyeden, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonunun, 3346 sayılı Kanun gereği 35 üyeden, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ile diğer komisyonların 24'er üyeden kurulması ve komisyon üyeliklerinin siyasi parti gruplarına dağılımının ilişik listedeki şekilde olması önerilmiştir.

Komisyon üyeliklerinin siyasi parti grupları ve bağımsızlara dağılım listesi:

Komisyonlar	Komisyonun Üye Sayısı	Parti Gruplarına ve Bağımsızlara		
		Dışın Üyelik Sayısı		
		AK PARTİ	CHP	BAĞ.
Anayasa Komisyonu	24	16	8	
Adalet Komisyonu	24	16	8	
Millî Savunma Komisyonu	24	16	8	
İçişleri Komisyonu	24	16	8	
Dışişleri Komisyonu	24	16	8	
Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu	24	16	8	
Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu	24	16	8	
Çevre Komisyonu	24	16	8	
Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu	24	16	8	
Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu	24	16	8	
Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu	24	16	8	
Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonu	15	10	5	
Dilekçe Komisyonu	15	10	5	
Plan ve Bütçe Komisyonu	40	26	13	1
Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu	35	23	11	1
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu	24	16	8	

BAŞKAN - Şimdi de, Danışma Kurulunca teklif edilen önerileri ayrı ayrı okutup oylarınıza sunacağım.

1 inci öneriyi okutuyorum:

Öneriler:

1. Bakanlar Kurulu Programı üzerinde 26 Kasım 2002 Salı günü yapılacak görüşmeler ile 28 Kasım 2002 Perşembe günü yapılacak güvenoylamasının, gündemin "Özel Gündemde Yer Alacak İşler" kısmında yer alması ve bu günlerde işaret oyuyla yapılacak seçimlerin de yapılması, 27 Kasım 2002 Çarşamba günü Genel Kurul çalışması yapılmaması.

BAŞKAN - Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2. 26 Kasım 2002 Salı günü yapılacak Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelere saat 13.00'te başlanması; hükümet ve siyasi parti grupları adına yapılacak konuşmaların 60'ar dakika (bu süre birden fazla konuşmacı tarafından kullanılabilir) kişisel konuşmaların 10'ar dakika olması, görüşmelerin tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılması.

BAŞKAN - Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının 15 üyeden kurulması ve görev yerleri dağılımının; Adalet ve Kalkınma Partisi Grubuna 3 başkanvekili, 4 kâtip üye, 2 idare amiri, Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna 1 başkanvekili, 3 kâtip üye, 1 idare amiri şeklinde olması.

BAŞKAN - Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarından; Dilekçe Komisyonu ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme Komisyonunun 15'er üyeden, Plan ve Bütçe Komisyonunun, Anayasa gereği 40 üyeden, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonunun, 3346 sayılı Kanun gereği 35 üyeden, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ile diğer komisyonların 24'er üyeden kurulması ve komisyon üyeliklerinin siyasi parti gruplarına dağılımının ilişik listedeki şekilde olması önerilmiştir.

BAŞKAN - Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündemin "Özel Gündemde Yer Alacak İşler" kısmına geçiyoruz.

III. - HÜKÜMET PROGRAMI

1. - *Başbakan Abdullah Gül tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının okunması. (1)*

BAŞKAN - Başbakan Sayın Abdullah Gül tarafından kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere, Başbakan Sayın Abdullah Gül'ü kürsüye davet ediyorum.(AK Parti ve Bakanlar Kurulu sıralarından ayakta alkışlar)

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN ABDULLAH GÜL (Kayseri) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; aziz milletimizi ve onun değerli vekillerini, 58 inci cumhuriyet hükümeti üyesi arkadaşlarım ve şahsım adına en derin saygılarımla selamlıyorum. (AK Parti sıralarından alkışlar)

3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçim sonucunda ölkemiz, 2 partiden oluşan bir Meclis ve tek partinin oluşturduğu bir hükümetle istikrarı yakalamıştır.

Meclis ve hükümet olarak, milletimizin bizlere verdiği bu fırsatı en üst seviyede değerlendirmeye ve önümüzde bekleyen sorunlara doğru ve hızlı çözümler getirme sorumluluğumuzun bilincindeyiz. Bu ağır, ağır olduğu kadar da onurlu sorumluluğu ciddiyetle taşıma kararlılığındayız.

Sayın milletvekilleri, bir yandan halkımızın birikmiş sorunlarına acil çözüm ararken, diğer yandan, bir daha, böylesi sorunlarla karşılaşmamak üzere, gerekli yapısal değişiklikleri ve reformları gerçekleştirmek azmindeyiz.

(1) *Başbakan Abdullah Gül tarafından bir kısmı okunmayan Hükümet Programının tam metni bu birleşim Tutanak Dergisinin sonuna eklidir. (Ek : 2)*

İçinde bulunduğumuz koşulların göstermelik tedbirlerle değiştirilemeyeceğini biliyoruz. İktidara yürüten bir parti olduğumuzun bilinciyle, ülkenin içinde bulunduğu şartları dikkate alarak, sorumlu ve tutarlı bir anlayışla hazırladığımız seçim beyannamemiz, 3 Kasım seçimleriyle halkımızın güvenine mazhar olmuştur.

Yine, Partimizin Genel Başkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından kamuoyuna açıklanan acil eylem planımız da aynı sorumlu, tutarlı ve değişimci anlayışın ürünü olarak kamuoyundan geniş bir takdir toplamış ve güven kazanmıştır. Diğer bir söyleyişle, Hükümet Programımız, siyaset ahlakımız ve demokratik tutarlılığımızın bir gereği olarak, seçim öncesinde halkımıza taahhüt ettiğimiz hususları hayata geçirecek bir anlayış içerisinde hazırlanmıştır.

Seçim öncesi halkımıza verdiğimiz taahhütler kapsamında çalışmalarını yürütecek olan hükümetimiz, gereksiz tartışmalardan ve polemiklerden uzak, halkın gerçek gündeminden kopmadan, toplumu tüm kesimlerini kucaklayan bir anlayış içinde Yüce Meclisten ve aziz milletimizden güven ve destek beklemektedir.

Çalışmalarımızı, başta muhalefet partimiz olmak üzere (Cumhuriyet Halk Partisi ve Sayın Genel Başkanı Deniz Baykal) toplumun tüm kesimleriyle diyalog ve işbirliği içinde, demokratik ve şeffaf bir ortamda sürdüreceğiz. Çoğulcu bir demokrasi anlayışıyla, hukuka ve insan haklarına saygı temelinde, sayısal üstünlüğün her şey demek olmadığını bilerek, atılacak önemli adımlarda toplumsal mutabakat oluşturmak yönünde azami gayret göstereceğiz. (AK Parti sıralarından alkışlar)

İcraatımızla, genel olarak devlet ve toplum arasındaki bağları daha güçlü hale getireceğimize, siyaset alanını genişleteceğimize, siyaset kurumu ile toplum arasında güveni yeniden tesis edeceğimize ve halkın talep ve beklentilerine azami düzeyde cevap vereceğimize inanıyorum.

3 Kasım 2002 seçim sonuçlarının ilanıyla beraber iç ve dış piyasalarda ortaya çıkan olumlu beklentiler ve güven ortamı, faiz oranlarında düşürlere neden olurken, borsa yükselmiş, döviz kuru gerilemiştir. Tek başına iktidarın sağladığı geleceğe dönük öngörülebilirlik, yerli ve yabancı yatırımcıların özbedilebilmesi için uygun bir güven ortamının temellerini atmıştır. Öncelikli sosyal ve ekonomik sorunlarımızın çözülmesinde, bu güven ortamının sürdürülebilmesi hayati bir öneme sahiptir.

Halkımızın taleplerini ve bizlerden beklentilerini hiçbir zaman aklımızdan çıkarmadan, imkânlarımızı en iyi şekilde değerlendirmek suretiyle milletimizin güvenine layık olmaya çalışacağız. Başarılarımız sadece bize ait olmayacak, bütün siyaset ve devlet kurumlarının ve her şeyden önemlisi milletimizin olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dünyada köklü dönüşümler yaşanırken, ne yazık ki Türkiye, zamanını ve enerjisini iç sorunlarıyla uğraşarak tüketmiştir. Maalesef, ülkemiz, elli yılı aşan çok partili siyaset tecrübesine rağmen yeterince demokratikleşemeyen, temel hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılmadığı ülkeler arasında yer almaktadır. Genç ve dinamik nüfusuna, zengin doğal kaynaklarına rağmen ülkemizde refah düzeyi yeterince yükseltilememiş, uluslararası alanda -piyasalarda- rekabet edebilecek bir üretim yapısı oluşturulamamış ve kişisel hak ve özgürlükler alanında istenilen düzeyde gelişme sağlanamamıştır.

Uygulanan yanlış politikalar yüzünden devletin ekonomideki rolü değişen koşullara ayak duramamış, servetin toplum kesimleri ve bölgeler arasındaki dağılımında adalet sağlanamamış ve sağlıklı bir özelleştirme gerçekleştirilememiştir. Ülkemiz, kamu yönetiminde hantal ve aşırı merkeziyetçi yapıdan, yolsuzluk ve siyasal çürümeden kurtulamamıştır.

Son yıllarda koalisyon hükümetleri tarafından uygulanan ekonomi politikaları başarısızlıkla sonuçlanmış, cumhuriyet tarihimizin en büyük ekonomik krizleri yaşanmış ve halkımız görülmemiş bir şekilde yoksulluğa maruz bırakılmıştır. Krizin ekonomik ve sosyal maliyeti çok yüksek olmuş, iç ve dış borç yükü inanılmaz bir şekilde büyümüş, yüzbinlerce işyeri kapanmış, milyonlarca insan işini kaybetmiştir. Daha da önemlisi, insanımızın devlete ve siyaset kurumuna olan güveni sarstılmış, geleceğe ilişkin umutları kırılmıştır.

Hükümetimiz, ülkemizin genç ve dinamik nüfusu, eşsiz coğrafi konumu, zengin doğal kaynakları ve engin kültür birikimiyle yeni dünyanın en etkin bir üyesi olma potansiyeline sahip olduğuna kesinlikle inanmakta ve bütün bu olup bitenleri hak etmediğini düşünmektedir.

Hükümetimiz, dürüst, cesur, bilgili ve ehliyetli kadroların öncülüğünde, siyaseti ve devleti yeniden milletle buluşturmak için kapsamlı bir programla, umut ve güven dolu bir geleceği yeniden tesis etmek üzere yola çıkmıştır.

Yüce Meclisimize sunduğumuz bu program, uzun hazırlıkların ürünü olarak geliştirdiğimiz, ülkemizin ve dünyanın gerçeklerinden yola çıkarak şekillendirdiğimiz, bütüncül bir anlayış içinde ele aldığımız ve ülkemizi gelecekte layık olduğu yere taşıyacağına inandığımız temel alanlardaki politikalarımızı içermektedir.

Esasen, ortaya koyacağımız konuların birçoğu, uzun zamandır tartışılan, üzerinde geniş bir mutabakat olan, ancak, yeterli siyasi basiret ve kararlılık gösterilemediği için bugüne kadar hayata geçirilememiş konulardan oluşmaktadır. Değişimci ve dinamik bir anlayışla, tek başına iktidar olmanın avantajını değerlendirerek, yapıcı bir iktidar-muhalefet ilişkisi ve toplumsal diyalog ortamı içinde, vakti çoktan gelmiş bu konulara ciddiyetle eğilme kararlılığundayız. Tüm bu çabalarımızda, cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün bizlere gösterdiği muasır medeniyet seviyesini aşma hedefi, atacağımız adımların dayanacağı temel olacaktır.

Hükümetimiz;

- Ekonomik istikrarı sağlamış,
- Rekabetçi bir piyasa yapısı oluşturmuş,
- Sürdürülebilir kalkınma ortamını yakalamış ve ekonomik refahın nimetlerini adaletle dağıtan,
- Yoksulluk ve yolsuzluğun ortadan kaldırıldığı,
- İnsanlarımızın barış ve refah içinde özgürce yaşadığı,
- Çağdaş dünyayla bütünleşmiş, farklılıkların çatışma unsuru olarak değil zenginlik kaynağı olarak görüldüğü,
- İtibarlı, demokratik, dinamik bir Türkiye vizyonunu hayata geçirecektir.

Bu vizyonu gerçekleştirme yolunda hükümetimizin misyonu ise, siyasi iktidarı halkın talep ve beklentileri doğrultusunda kullanmak, hukukun üstünlüğü anlayışı içinde halkın iradesinin yönetime yansımaları sağlamak, toplumun gelişme taleplerine uygun olarak ülkemizin bütün dinamiklerini, potansiyelini ve imkânlarını harekete geçirmektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; insanlar, doğuştan, devredilemez ve vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. İnsanlığın ortak değerleri olan bu hak ve özgürlükler, devlet idaresi altında onurlu bir hayat sürdürebilmenin olmazsa olmazlarıdır.

"İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" düşüncesinden hareket eden hükümetimiz, bütün politikalarının merkezine insanı koyacaktır.

Demokratik yönetim anlayışımızın hedefi, başta düşünce, inanç, eğitim, örgütlenme ve teşebbüs özgürlüğü olmak üzere, bütün sivil ve siyasi özgürlükleri güvenceye almak ve insanların korku ve endişeden uzak olarak bireysel gelişimini sürdürebildiği özgür bir ortamı sağlamaktır.

Bu bağlamda, temel hak ve özgürlükler alanında insanlığın birikimi olarak da gördüğümüz uluslararası demokratik standartlar, tüm politikalarımızda esas alınacaktır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini kabul ederek iç hukukunun bir parçası haline getiren ülkemiz, hükümetimiz öncülüğünde bu değerleri hayata geçirerek temel hak ve özgürlükler alanında evrensel standartlara ulaşma kararlılığındadır.

Bu çerçevede, hükümetimiz;

-Temel hak ve özgürlükleri, ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, özellikle Kopenhag kriterlerinde belirtilen seviyeye yükseltmek için, Anayasa ve yasalarda gerekli tüm değişiklikleri yapacaktır.

-Temel hak ve özgürlüklerin, sadece anayasal ve yasal güvenceye alınmasıyla yetinmeyip, fiilen uygulanması ve siyasi kültürümüzün yerleşik bir boyutu olarak güçlenmesi yönünde çaba sarf edecektir.

- Temel hak ve özgürlükler konusunda, toplumun değişik kesimlerinin sorunlarına ve taleplerine karşı duyarlı olacak, bu alanda çifte standartlara, kısır çekişmelere ve siyasi istismlara izin vermeyecektir.

- İşkence başta olmak üzere, demokratik hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayan tüm insan hakları ihlallerinin üzerine kararlılıkla gidecektir.

- Mülkiyet hakkını, düşünce, ifade, inanç, ibadet, teşebbüs ve örgütlenme özgürlüğünü sınırlayan hükümleri, evrensel hukuk ve özgürlük anlayışı içinde dikkate alınarak yeniden düzenleyecektir.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de demokrasi ve piyasa ekonomisinin yerleşmesine bağlı olarak sivil toplum güçlenmektedir. Toplum, çoğu alanlarda devletin önüne geçmekte, kamu kesiminden daha kaliteli mal ve hizmet üretebilmektedir.

Hükümetimiz, insan haklarına dayanan ve eksiksiz işleyen demokratik bir yönetimin hayata geçirilmesi için sivil toplumun güçlenmesini ve "yönetişim" anlayışı içinde etkili bir kamuoyu denetimini kaçınılmaz görmektedir.

Hükümetimiz, sivil toplum kuruluşlarının yönetime daha aktif katılımıyla temsili demokrasinin katılımcı demokrasiye doğru gelişmesine katkı sağlayacaktır. Böylece, vatandaş, sadece seçimden seçime değil, güncel gelişmeler içinde iradesini yönetim sürecine yansıtma fırsatı kazanacaktır.

Hükümetimiz, tüm sivil toplum örgütlerine eşit mesafede duracak, sivil toplum örgütleri arasında diyalogu ve işbirliğini destekleyecektir.

Hükümetimiz, yönetime katılımı engelleyen yasal ve idari etkenleri kaldıracak, kamu yönetimine sivil toplumun daha aktif katılımını sağlayacaktır. İş dünyası, sendikalar, meslek odaları, çiftçi örgütleri ve gönüllü kuruluşların sorunlarını, hizmet alanlarındaki kamu görevlileriyle birlikte çözmelerini kolaylaştırıcı mekanizmaları geliştirecektir.

Hükümetimiz, çoğulcu demokrasi ve rekabetçi piyasa anlayışının bir gereği olarak, modern toplumlarda doğru bilgi edinme ve denetim görevi yürüten medyanın çoğulcu ve rekabetçi bir yapıda gelişmesini savunur. Karnusal bir hizmetin farklı taraflarını oluşturan siyaset ile medya ilişkisi, demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir diyalog içinde yürütülecektir.

Değerli milletvekilleri, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık ve demokratik yönetim gibi unsurları da içermektedir. Sadece kişi başına düşen geliri artırmak veya fiziki şartları iyileştirmek, kaliteli yaşam için yeterli değildir. İnsanların, ekmek kadar, kendilerini gerçekleştirecek özgürlüğe de ihtiyaçları vardır.

Hükümetimiz, kalkınmayı, devletin tek yanlı iradesini yansıtan bir toplum mühendisliği olarak değil, toplumun çoğulcu yapısına saygılı demokratik bir arayış olarak görmektedir. Demokratikleşme ve kalkınma, birbirinin alternatifi değil, bir arada yürümesi gereken ve birbirlerini destekleyen süreçlerdir.

Sayın milletvekilleri, kamu yönetiminde tepeden inmece ve tek yönlü anlayışlar terk edilecektir. Bu bağlamda, devlet-toplum diyaloguna ve eğitim, sağlık, çevre gibi sosyal boyutu olan hizmetlerde işbirliğine dayanan modeller geliştirilecektir. Devlet-piyasa-toplum, birbirlerinin alternatifi değil, tamamlayıcılarıdır. Sürdürülebilir hızlı bir kalkınma, ancak bunların oluşturacağı sinerjiyle sağlanabilecektir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, demokratik ülkelerde; hukukun evrensel ilkelerine saygı, hak arama yollarının açık tutulması, kanun önünde eşitlik, bireysel veya örgütlü olarak hak ve özgürlüklerin kullanılması ve idarenin hukuka bağlılığının sağlanması temel değerlerdir. Bu değerlerin hayata geçirilmesiyle toplumda barış ve birlik sağlanacak, toplumun kamu yönetimine güveni kalıcı olarak tesis edilecektir.

Hukuk ve adalet anlayışımız gereği, hukukun üstünlüğü içinde, devletin, topluma ve bireylerle dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep aidiyeti gibi sebeplerle ayırım gözetmesi söz konusu olmayacaktır.

Mevzuatımızdaki pek çok yasaçık hükümler nedeniyle, ülkemiz, hukuk devletinden çok kanun devleti görünümü vermektedir. İktidarımız süresince tüm çalışmalarımız, ülkemiz hukukunu evrensel hukuk ilkelerine uygun hale getirmek, temel hak ve özgürlükler rejimini evrensel standartlara çıkarmak, ülkemizi gerçek anlamda bir hukuk devleti yapmak, hukukun üstünlüğünü hâkim kılmak ve uluslararası camiada saygın bir yer kazandırmak olacaktır.

İnsan haklarının evrensel düzeye çıkarıldığı ve kullanıldığı, hukukun üstünlüğünün gerçekleştirildiği ve demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla işlediği hukuk sistemini oluşturmak için, iktidarımız süresince gerçekleştireceğimiz temel düzenlemelerden bazıları şunlar olacaktır:

- Artık ülkemize dar gelen yürürlükteki Anayasa yerine, katılımcı ve özgürlükçü yeni bir anayasa hazırlayacağız. Yeni anayasamız, güçlü bir toplumsal meşruiyete sahip, başta Avrupa Birliği olmak üzere uluslararası normlara uygun, bireyin hak ve özgürlüklerini üstün tutan, çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi esas alan demokratik hukuk devleti anlayışını taşıyacaktır. Şekil açısından ise, açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilecektir.

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da vurgulandığı gibi, adil yargılanma ilkesine aykırı olan yargı kademeleri kaldırılacaktır.

- Siyasal partileri halka açmak, halkın partiler üzerindeki denetim ve etkinliğini artırmak, partiiçi demokrasiyi ve şeffaflığı sağlamak ve istikrarı bozmayacak şekilde temsilde adaleti sağlamak üzere, Siyasal Partiler Kanunu ve Seçim Kanunları, tüm kesimlerin üzerinde mutabakatı aranarak değiştirilecektir.

- Amacımız, şiddet, baskı ve suçtan arınmış, özgürlüklerin nimetlerinden yararlanan ve korkunun olmadığı bir barış-toplumuna haline gelmektir. (AK Parti sıralarından alkışlar) İhtilafı çık-

madan önlmek amacıyla "koruyucu hukuk" uygulamaları başlatılacak, ayrıca, ihtilafların dostane çözüm yollarıyla çözümlenmesi anlayışı yerleştirilecektir.

- Türk Ceza Kanunumuz çağın ihtiyaçlarına cevap verememekte, korunan değerler bakımından büyük haksızlıkların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, yeni bir ceza kanunu hazırlanacaktır.

- Türk Ticaret Kanunu, İcra İflas Kanunu ve İş Kanunu gibi temel kanunlarımız çağdaş gelişmeler ve AB normları dikkate alınarak güncelleştirilecektir.

Sayın milletvekilleri, yargı gücünü kullananların görevlerini yasaların emrettiği doğrultuda tarafsız olarak kullanmaları, kişi hak ve özgürlüklerinin en önemli teminatıdır. Hükümetimiz, yargı yetkisini kullanan kişi ve kurumların bağımsız ve tarafsız karar vermelerini sağlayacak bir yargı reformunu gerçekleştirmek için;

- Anayasa ve yasalardaki yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatıyla bağdaşmayan hükümler değiştirilecek, hâkimlerin tarafsızlığını ve hukukun siyasallaşmasını engelleyen önlemler alınacaktır.

- Yargı hatalarından dolayı mağdur olanların zararlarının tazmini için bütçeden kaynak ayrılacaktır.

- Basında ve kamuoyunda etkili kişi ve organların yargıyı etkilemek suretiyle adaleti yanıltmaya yönelik faaliyetlerine engel olucu nitelikteki düzenlemelerin uygulanması sağlanacaktır.

Adalet sistemi çok yavaş işlemekte, bu durum adalete güven duygusunu zayıflatmaktadır. Vatandaşlarımız, kimi zaman, haklarını mahkemelerde aramak yerine "ihkak-ı hakka" kalkışmakta ya da yargıdışı organizasyonları devreye sokmakta veya umutsuz bir şekilde hak aramaktan vazgeçerek haksızlığa boyun eğmektedir. Tam ve zamanında adaletin tesisi için:

- Davaların kısa sürede sonuçlandırılmasını sağlayacak şekilde yargılama usullerinde basitliğe, makul maliyet ve ispatta kolaylığa imkân verecek düzenlemeler yapılacaktır. Bu kapsamda özellikle hak mahrumiyetine neden olan süreler yönünden açıklık ve basitlik sağlanacaktır.

- Adliye teşkilatı, çeşitli derecelerdeki mahkemelerin görev ve yetki alanları, adaletin hızı ve kalitesini artıracak şekilde yeniden düzenlenecek, teşkilatlanmada "mülki" yapılanmadan çok, "nüfus" ve "iş yükü" kriterleri esas alınacaktır.

- Örgütlü suçlar, terör suçları, ekonomik suçlar gibi alanlarda ihtisaslaşmış yeni mahkemeler kurulacak, çocuk mahkemeleri, tüketici mahkemeleri ve aile mahkemeleri gibi ihtisas mahkemelerine ilişkin düzenlemeler gözden geçirilerek yaygınlaştırılacaktır.

- Yargıtayın iş yükünü hafifletmek ve yargı sürecini hızlandırmak için "istinaf mahkemeleri" kurulacaktır.

- Adliye teşkilatımızın hâkim, savcı ve yardımcı adalet personeli açığı kısa sürede kapatılacak, bilgi teknolojisinden yararlanacak şekilde gerekli donanıma sahip kılınacaktır.

- Vatandaşların devlet kuruluşlarıyla olan ihtilaflarının yargı yoluna başvurulmadan çözümlenmesi için gerekli idari ve yapısal düzenlemeler yapılacak, kamu görevlilerinin sorumluluktan kaçarak yapmaları gereken işleri yargıya havale etmeleri önlenecektir.

- Maddî imkânsızlıkları nedeniyle hak arama özgürlüğünden yararlanamayanlar için öngörülen "adli yardım" müessesesine işlerlik kazandırılacaktır.

- Bir idari usul kanunu çıkarılacak, idari işlemlerin yapılmasındaki yetki ve sorumluluk belirsizlikleri giderilecek, işlemlere açıklık kazandırılacak, denetim kolaylığı sağlanacaktır.

- Adliyeler, çağın gelişmelerine ve hizmetin gereklerine uygun bir şekilde modern araç ve gereçlerle donatılacaktır. Mahkemelerin elektronik arşiv imkânlarından yararlanması sağlanacak, gerekli bilgi ve belgeleriyle emsal kararlara zamanında erişim mümkün hale getirilecek, yargı organları arasında kurulacak bir bilgi ağıyla, adli sistemi bilgi toplumuna taşıyacak bir düzen oluşturulacaktır.

İnfaz mevzuatı çağdaş normlara uygun hale getirilecek, modern bir örgütlenme, yeterli sayıda personel ve fizikî imkânların sağlanmasıyla ceza ve tutukevlerinin sorunları çözülecektir. Bu çerçevede;

- İnfaz hizmetlerinde, tutuklu ve hükümlülerin kaldığı mekânlar ayrılacak, ceza infaz kurumlarının personel ve fizikî altyapı yetersizlikleri giderilecektir. Hazırlanacak yeni infaz kanununda, tutuklu ve hükümlülerin asgarî hakları belirlenecek ve alternatif ceza infaz yöntemleri geliştirilecektir.

- Adli sicil kayıtlarının tutulmasında daha düzenli bir sisteme geçilecek, sabıka kayıtlarının silinmesindeki ihmallerin hak mahrumiyeti doğurması engellenecektir.

- Kişilerin idarî kararlarla kamu haklarından mahrum bırakılmalarının önüne geçilecek, kamu haklarından mahrumiyette yargı kararı zorunlu hale getirilecektir.

Değerli milletvekilleri, küreselleşme ve bilgi toplumuna dönük gelişmeler, geleneksel devlet ve yönetim yaklaşımlarını büyük ölçüde geçersiz hale getirmiştir.

Hükümetimiz, bu yeni süreçte, devletin, ekonomiye doğrudan müdahale ve üretim yapması yerine, politika oluşturma, altyapı ve kaynaklar yaratma, standart koyma ve denetim yapmasından yanadır.

Hükümetimiz,

- Hükümetin ve kamu yöneticilerinin hesap verme sorumluluğunu geliştirecek ve gözütecek mekanizmaları kuracak,

- Katılımcılığı, kamu kesimi ile toplum arasında diyalogu ve işbirliğini besleyecek etkin bir mekanizma olarak destekleyecek,

- Yönetim ve karar alma sürecinin her aşamasında toplam kalite anlayışını benimseyecek, belirsizlikleri azaltacak, "öngörülebilir" bir yönetim sağlayacak,

- Kamu kaynaklarının kullanım ve aktarımlarını toplumun bilgisine açacak, yolsuzluklara imkân vermeyen şeffaf bir devlet anlayışını yerleştirecektir.

Bu gelişmeler çerçevesinde devletin rolü;

- Adaleti tesis etmek,

- İç ve dış güvenliği sağlamak,

- Makro düzeyde, esnek ve katılımcı özelliklere sahip stratejiler geliştirmek,

- Makro ekonomik dengeleri ve istikrarı sağlamak,

- Gelir dağılımı başta olmak üzere, sosyal ve bölgesel dengesizlikleri gidermeye yönelik tedbirleri almak,

- Eğitim ve sağlıkla ilgili temel hizmetleri yürütmek,

- Temel altyapı hizmetlerini yapmak ve yaptırmak,

- Koyduğu standartlara göre denetim yapmakla sınırlı kalacaktır.

Değerli milletvekilleri, kamu yönetimi sistemimizin çağdaş bir yönetim anlayışına uygun bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Hükümetimiz bu dönüşümü sağlama kararlılığındadır. Bu kapsamda;

Merkeziyetçi ve katı hiyerarşik yapıların aşılması bakımından;

-Ulusal öncelikler ile yerel farklılıklar barıştırılarak kamu hizmetlerinin yerinden karşılanması temel ilke olacak, merkezi yönetim tarafından yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetler, kaynaklarıyla birlikte yerel yönetimlere devredilecektir. (AK Parti sıralarından alkışlar)

-Yerel düzeyde demokratikleşmeye önem verilecek, seçimlerle oluşan yerel organlar üzerindeki merkezi idarenin denetimi, hukuka uygunluk denetimiyle sınırlandırılacaktır.

-"Devlette genel kurumsal gözden geçirme" çalışması yapılarak, bakanlıkların sayısı ve ölçekleri, ilgili ve bağlı kuruluşlar ile diğer kamu kuruluşlarının bir bütün olarak görevleri yeniden tanımlanacaktır.

- Merkezi yönetimdeki gereksiz kuruluşlar elenecek, benzer işlevler gören yapılar birleştirilecek ve kuruluş içi yönetim kademeleri azaltılarak işlemler basitleştirilecektir.

Toplumsal denetim ve katılımın artırılması bakımından;

-Bilgi edinme hakkı, toplumun bütün kesimlerine yaygınlaştırılacak ve bunu sağlamak için "vatandaşın bilgi edinme hakkı kanunu" çıkarılacaktır.

- Yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılarak, kamu kuruluşlarının hizmet ve işlemleri halka duyurulacak, yönetimde şeffaflık sağlanacaktır.

- Kamuda verimliliğin artırılması ve şeffaflığın sağlanması için hizmet birimlerinin, Parlamento ve kamuoyuna performans raporu sunmaları yönünde çalışmalar başlatılacaktır.

Kırtasiyecilik, şekilcilik ve verimsizliğin azaltılması bakımından;

-Vatandaşa doğrudan hizmet sağlayan alanlarda mevzuat ve idarî usuller sadeleştirilecektir.

-Kamu kuruluşlarında bilgi ve iletişim teknolojileri azami ölçüde kullanılarak, e-devlet uygulaması yaygınlaştırılacaktır.

-Kamu yönetiminde "beyana güven ilkesi" geliştirilerek, aksi kanıtlanana kadar vatandaşın beyanı doğru kabul edilecek, bu ilkeyi suiistimal edenlere verilecek cezalar caydırıcı hale getirilecektir.

-Yatırımcının önündeki bürokratik engeller kaldırılacak, mükerrer belge ve bilgi talepleri önleneyecektir.

Örgütsel büyüme ve hantallığın giderilmesi bakımından;

-Kamu personeli eğitilecek, geçici ve nitelik gerektirmeyen işler için ilave personel alımı önleneyecektir.

-Kuruluş içi, kuruluşlararası ve bölgelerarası personel dağılımı yeniden düzenlenerek, vatandaşın doğrudan hizmet verilen noktalardaki personel açığı giderilecektir.

-Kamuda yöneticiler ile çalışanlar arasında yapılacak sözleşmelerle performans yönetimi geliştirilecek, uzun vadede performansa dayalı ücret sistemine geçilecektir.

Kayırmacılığın ve yozlaşmanın önlenmesi bakımından;

-Personel alımında objektif kriterler geliştirilecek, terfilerde liyakat ve fırsat eşitliği esas alınacaktır.

-Ulusal düzeyde "Ekonomik ve Sosyal Konsey" etkin olarak çalıştırılacak, bölgesel ve yerel düzeyde özel kesimin ve sivil toplum örgütlerinin, kamu yöneticileri ve siyasi yetkililerle bir araya geleceği benzeri yapılar geliştirilerek yaygınlaştırılacaktır.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, merkezî idare reformuna Başbakanlıktan başlanmış olup, Başbakanlığa bağlı kuruluşlar ilgili icracı bakanlıklara devredilmiş ve Başbakanlık, önemli oranda icracı bir bakanlık olmaktan çıkarılmıştır. Başbakanı yardımcı olacak devlet bakanlarının sayısı azaltılmış ve böylece, Bakanlar Kurulu, Başbakan dahil, 25 bakandan teşekkül ettirilmiştir. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Hükümetimizin reformist yapısını ortaya koyan bu ilk icraatlar, toplumun geniş kesimlerinde takdir görmüş ve piyasalarda güvenin oluşumuna katkıda bulunmuştur. Bu çerçevede,

-Ekonomi yönetimi iyi bir şekilde koordine edilecek,

-Mevcut hizmet bakanlıklarının sayısı, ölçüleri, ilgili ve bağlı kuruluşlar bir bütün olarak ele alınacak, merkezî idare reformunun en önemli uygulaması olarak bakanlıkların görev ve yetkileri yeniden tanımlanacaktır.

Değerli arkadaşlar, bildiğiniz gibi, bazı düzenlemeler için yasa çıkarmak zorundayız. O bakımdan, şu ana kadar yaptığımız işler bizim kararlarımız ve bizim irademizle yapılan işlerdir. Bundan sonraki birleştirmeler, azaltmalar, kurumların farklı farklı yerlere bağlanmaları veya bazı bakanlıkların bile yine azaltılarak birleştirilmeleri için kanun gerekmektedir; dolayısıyla, burada hep beraber yapacağımız hususlardır.

-Gizlilik dereceli az sayıdaki kararlar hariç, bütün hükümet kararları Resmî Gazetede yayımlanarak aleniyet sağlanacaktır.

-Makro politikaları oluşturma yetkisi hükümetlerde kalmak şartıyla, bağımsız ve özerk kurumlar ve kurullar düzenleme ve denetleme işlevini sürdürecektir; özerk kurumların, kamuoyuna, hükümete ve Türkiye Büyük Millet Meclisine düzenli bilgi vermeleri sağlanacaktır.

Değerli milletvekilleri, katılımcı ve çoğulcu demokrasi ve yönetimde etkinlik ilkeleri doğrultusunda, hükümetimiz döneminde kapsamlı bir yerel yönetim reformu gerçekleştirilecektir.

-Yerel yönetim reformu çerçevesinde, merkezî idare ile yerel idareler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı, üniter devlet anlayışımıza dayalı olarak, etkinlik, verimlilik ve çağdaş yönetim ilkelerine uygun olarak yeniden belirlenecektir.

-Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda belirtildiği gibi, merkezî idarenin görev ve yetkileri tek tek belirlenecek ve bunun dışında kalan tüm görevler, yerel yönetimlere bırakılacaktır. Bu çerçevede, merkezî idare, politika belirleme, standart oluşturma, denetleme ve eğitim faaliyetlerinden sorumlu olacak, uygulamaya yönelik görev, yetki ve kaynaklar yerel yönetimlere devredilecektir.

-Yerel yönetimler, merkezî idarenin belirleyeceği ilke ve standartlara, ulusal ve bölgesel planlara uygun olarak, mahallî müşterek ihtiyaçların karşılanması konularında kendi kararlarını alan, kaynaklarını oluşturan, uygulayan ve vatandaşların denetimine açık çağdaş idarî birimler olarak yeniden yapılandırılacaktır.

-Mahallî idareler, insan kaynakları ve mali açıdan güçlendirilecek, il genel meclisleri, katılımı artıracak şekilde yeniden yapılandırılacak ve gerçek anlamda birer yerel meclise dönüştürülecektir.

-Büyükşehir belediyesi kurulması objektif kriterlere bağlanacaktır. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki görev - yetki paylaşımı, hizmetlerde aksamaya yol açmayacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

İl idareleri yeniden yapılandırılarak;

-Bakanlıkların taşradaki görev ve yetkileri, valiliklere ve il özel idarelerine devredilecektir. Yerel tercihler dikkate alınarak, sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardımlaşma, turizm, çevre, köy hizmetleri, tarım, hayvancılık, inar ve ulaşım hizmetlerinin il düzeyinde karşılanması sağlanacaktır.

-Hizmeti etkin bir şekilde götürecek ölçüğe sahip alt bölgeler bazında bölgesel kalkınma kurumları oluşturulacak, ulusal stratejilerle uyumlu, bölge potansiyeline odaklı bir yaklaşımla bölgesel kalkınma plan ve programları uygulanacaktır.

-İl idareleri, ulusal strateji, bölgesel plan ve bakanlıkların oluşturduğu politikalar ve ilin ihtiyaçları çerçevesinde plan, program ve uygulamalar yapacaktır.

- Ulusal ölçekte stratejik bir değer taşıyanlar dışındaki tüm hazine arazileri, belediye sınırları içinde belediyelere, diğer bölgelerde ise il idarelerine devredilecektir.

Değerli milletvekilleri, hükümetimiz, ekonomik faaliyetlerin nihai amacının insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesi olduğuna inanır.

Milletimizin teşebbüs gücü, ekonomik gelişmenin en önemli kaynağıdır. Devletin ekonomideki temel rolü, piyasalarda serbest rekabet koşullarını sağlamak ve teşebbüs gücünün önündeki engelleri kaldırmaktır.

Hükümetimizin en önemli hedefi, devlete olan güveni yeniden inşa etmektir. Devlet, yapacağı düzenleme ve denetimlerle, serbest piyasa sisteminin işleyişindeki aksaklıkları giderecek, verimliliği artıracak, sistemin kötüye kullanılmasını önleyecektir.

Avrupa Birliğine tam üyelik, ekonomik ve demokratik gelişimin sağlanması bakımından öncelikli hedefimizdir. Öte yandan, Avrupa Birliğinin sunduğu ekonomik ve demokratik standartlar, yasal ve kurumsal düzenlemeler, tam üyelik şartına bağlı olmaksızın desteklenecektir.

Biz, bu kriterleri halkımız hak ettiği için yapacağız öncelikli olarak. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Tarihi, coğrafi ve ekonomik bağlarımızdan kaynaklanan diğer bölgesel entegrasyonlar ve komşu ülkelerimizle ekonomik işbirliği çabaları da Avrupa Birliğinin tamamlayıcısı olacak bir anlayış içinde sürdürülecektir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, uygulanan yanlış programlar ve yönetim hataları yüzünden gerekli reformlar yapılamadığı için ülkemiz, yüksek enflasyon, büyük bir kamu borç stoku, düşük büyüme ve dengesiz gelir dağılımı, yüksek işsizlik gibi ciddi sorunların içine düşmüştür.

Hükümetimiz, enflasyonu tek haneli rakamlara indirmek, kamu borç stokunu düşürmek, yüksek ve istikrarlı bir büyüme performansına ulaşmak için, yürürlükteki ekonomik programın aksayan ve yetersiz bölümlerini de dikkate alarak, toplumumuzun desteğini alacak yeni bir ekonomik program uygulayacaktır.

Türkiye'de, özellikle son dönemlerde uygulanan, kamu açıklarına dayalı ve sadece sıcak para girişiyle desteklenen büyüme modelinin daha fazla sürdürülemeyeceği açıktır. Büyümeye sağlayacağımız temel kaynaklar; verimlilik, atıl üretim faktörlerinin harekete geçirilmesi, uluslararası ölçekte rekabet edebilir mal ve hizmet üretimi ile doğrudan yabancı sermaye girişi olacaktır.

Hükümetimizin uygulayacağı maliye politikasının temel önceliği, mali disiplini sağlayarak, borç stokunu, sürdürülebilir seviyeye indirmek ve makro ekonomik istikrarı koruyacak faizdışı fazlalığı vermektir. Faizdışı fazlanın büyüklüğü, borç stokunun sürdürülebilir bir yapıda gelişmesine

imkân verecek düzeyde belirlenirken, bileşimi, ekonomik verimlilik, büyüme ve sosyal politikalar dikkate alınarak şekillendirilecektir. Bu kapsamda, faizdışı fazla hedefi içinde kalmak şartıyla, verimsiz harcamalar kısılarak üretken harcamaların artırılması veya ekonomik aktiviteyi canlandırarak vergi indirimlerine gidilmesi gibi önlemler dikkatle değerlendirilecektir.

Kamu borç stoku, kabul edilebilir ve sürdürülebilir seviyeye indirilecektir. Bunu sağlamak için, faizdışı dengede fazla verilmeye devam edilecek, özelleştirme hızlandırılacak, ilave gelir kaynakları bulunacak, ekonomide istikrarlı bir büyüme sağlanacak ve reel faiz oranlarının hızla makul düzeylere gerilemesi için gerekli güven ve istikrar ortamı oluşturulacaktır.

Kamu borç stokunun azalmasıyla, kamunun finans sektöründeki fonları emmesi sona erecek, finans sektöründeki kaynaklar özel sektör kuruluşlarına yönlendirilecektir. Böylece, yatırım, üretim ve istihdam artışı sağlanacaktır.

Para politikasında kısa dönemde enflasyonu düşüren, orta vadede ise fiyat istikrarına öncelik veren strateji sürdürülecektir. Merkez Bankasının bağımsızlığı korunacaktır. Enflasyonda kalıcı bir düşüşe ulaşılması ve para politikasına güvenin tesis edilmesini müteakip, para politikası uygulamasında Merkez Bankası, fiyat istikrarıyla çelişmemek kaydıyla, büyüme ve istihdamın sağlanmasını da dikkate alacaktır.

Döviz kurlarında öngörülebilirliği sağlamak amacıyla, dövizde vadeli işlemler piyasası geliştirilecektir. Siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanmasıyla paralel olarak kurlarda da istikrar sağlanacaktır.

Dalgalı kur politikasına devam edilecektir; ancak, Merkez Bankası, döviz piyasalarındaki makroekonomik temellerle bağlantısı olmayan ve spekülâtif nitelikli dalgalanmalara daha duyarlı bir biçimde müdahale edecektir. Döviz kurunda sağlanacak istikrarın, açık pozisyon oluşturarak kâr elde etme şeklinde istismarını önlemek için, bankaların açık pozisyonlarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Merkez Bankası tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmesi sağlanacaktır.

Değerli milletvekilleri, yapacağımız yapısal reformlar makroekonomik istikrarı kalıcı kılacak, ekonominin şoklara karşı dayanıklılığını, verimliliğini ve rekabetini artıracak ve üretim potansiyelimizin tam olarak kullanımını sağlayacaktır. Bu reformlar, tüm toplum kesimlerinin katılımı sağlanarak ve ülke koşulları dikkate alınarak süratle hayata geçirilecektir.

Hükümetimizin ekonomide gerçekleştireceği yapısal reform programı;

- Kamunun yeniden yapılanması,
  - Kamu harcamalarında disiplin, tasarruf ve şeffaflığın sağlanması,
  - Özelleştirmenin hızlandırılması,
  - Yerli ve yabancı yatırımlar için ortamın iyileştirilmesi,
  - Mali sektör ve sosyal güvenlik sisteminin ıslahı,
  - Tarımda yeniden yapılanma ve verimliliğin artırılması,
- gibi alanları kapsayacaktır.

Parasal ve mali disiplinin sağlanmasının yanında, yapısal reformların uygulanması, ülkemizde güven ortamını oluşturacak ve belirsizlikleri azaltacaktır. Buna bağlı olarak, enflasyonda ve reel faizlerde kalıcı bir düşüş sağlanacaktır. Makroekonomik istikrarı sağlamaya yönelik para ve maliye politikalarına ilaveten, reel sektörün canlanması için gerekli destek verilecek; üretim, yatırım, ihracat ve istihdamın artırılmasıyla birlikte arzulanan büyüme seviyesine ulaşılabilecektir.

Hükümetimiz, üstlendiği sosyal sorumlulukların gereği olarak, krizden olumsuz etkilenmiş kesimlerle yakından ilgilenecek, sosyal yardım projelerini uygulamaya koyacaktır.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, resmi verilere göre, ne yazık ki, nüfusumuzun yüzde 15'i açlık sınırının altındadır. Hükümetimiz, insan haklarına ve Anayasaya aykırı olan bu acı tabloya kayıtsız kalmayacaktır. (AK Parti suralarından alkışlar) Hükümetimiz, uygulayacağı sosyal politikalar çerçevesinde bu acil sorunun çözümüne öncelik verecektir.

Hükümetimiz, açıkladığı ekonomik programların arkasında güçlü bir siyasi iradeyle duracaktır. Böylece, ekonomide şiddetle ihtiyaç duyulan güven ve öngörülebilirlik çok kısa bir zamanda sağlanacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hükümetimizin vergi politikaları, ekonomik programı ve kamu kesimi dengelerini göz önünde bulunduran, reel sektörlü ve sosyal politikaları dikkate alan bir anlayış içinde uygulanacaktır. Bu çerçevede, vergi sistemimizin sağlıklı bir yapıya kavuşturulabilmesi için kapsamlı bir vergi reformu yürürlüğe konulacaktır.

Yapılacak bu reformun çıkış noktası, vergide adalet ve ödeme gücü ilkeleri olacaktır; bu ilkelerin ve sağlıklı bir vergi yapısının sadece vergi kanunlarında yapılacak düzenlemelerle gerçekleşmeyeceği, uygulamanın da aynı ölçüde önemli olduğu ve bu alanda yapılması gereken çok şey bulunduğu gözden uzak tutulmayacaktır.

Uygulayacağımız ekonomik programın önemli bir ayağı da, kamu harcamaları reformu olacaktır. Etkin, verimsiz ve şeffaf olmayan kamu harcama sistemimizin iyileştirilmesi için yapılacak kamu harcama reformu şu dört hedefe yönelecektir:

- Makro ekonomik istikrarın sağlanması,
- Kaynakların stratejik hizmet önceliklerine göre tahsisi,
- Kamu hizmetlerinin tutumluluk, verimlilik ve etkinlik ilkelerine göre yürütülmesi,
- Kullanılan malî yetkilerin hesabının verilerek saydamlığın sağlanması.

Yeni malî yönetim anlayışımızla, kamuoyu ve halkımızta daha fazla bilgi verilerek, yolsuzluk ve savurganlık önlenmiş olacaktır. Bu yeni yaklaşım, daha az kaynakla daha çok iş yapma imkânını sağlayacaktır.

Son yıllarda, tasarruf sahipleri ile yatırımcılar arasındaki aracılık işlevi zayıflamış, krizlere karşı kırılgan ve verimsiz çalışan ve ekonomik krizlerden önemli ölçüde etkilenmiş olan bir finans sektörü ortaya çıkmıştır. Finans sektörünün sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için uygulayacağımız politikaların temel hedefleri:

- Üretken yatırımları, büyümeyi ve makro ekonomik istikrarı destekleyen,
- Şoklara dayanıklı ve sağlıklı işleyen,
- Ekonomimizin ihtiyaç duyduğu uzun vadeli fonları temin eden,
- Malî sektörün büyümesini sağlayarak malî derinliği artıran,
- Malî sistemde rekabet koşullarını oluşturan ve sistemin daha etkin ve verimli çalışmasını sağlayan bir finansal sistem oluşturmaktır.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, kamu iktisadî teşebbüslerinin birçoğu, faaliyette buldukları sektörlerde tekel veya belirleyici konumdadır. Kamu mülkiyetinin avantajlarını kullanarak riski olmayan bir ortamda çalışmalarını, piyasa mekanizmasının işleyişini bozmaktadır. Siyasî müdahaleler sonucu ekonomik rasyonelliğini yitirerek, kamuya yük haline gelen KİT'lerin özelleştirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Özelleştirmenin temel amacı, ekonomide serbest piyasanın daha iyi işlemesi için gerekli koşulların oluşumunu sağlamak, etkinlik ve verimliliği artırmaktır. Piyasa ekonomisinde kamunun iktisadi rolü, piyasa mekanizmasının iyi çalışması için gerekli düzenleyici ve denetleyici mekanizmaları oluşturmaktadır.

KİT'lerin özelleştirilmesinde kararlı olan hükümetimiz, özelleştirme süreç ve uygulamalarını hızlandırmaya yönelik politikalarını oluşturacak ve gerekli tedbirleri alacaktır.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, yatırımlarda, devlet yardımları ile doğrudan yabancı yatırımlar hakkında birer çerçeve kanun çıkarılacak ve yatırımcıların önündeki bürokratik ve idari engeller kaldırılarak yerli ve doğrudan yabancı yatırımlara yönelik politikaların belirlenmesi yetkisi tek elde toplanacaktır.

Uygulamaların, gerektiğinde mahalli kurumlar ile meslek kuruluşu gibi sivil toplum örgütleri tarafından yürütülmesi sağlanacaktır.

Kurulacak yeni sistem, yerel ve sivil toplum örgütlerinin görüş ve önerilerine açık olacak, esnek, pratik, zamanında ve yerinde müdahalelere imkân verecektir.

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bünyesinde, yatırımlarda devlet yardımları politikasını belirleyecek, bütün kurum ve kuruluşlarla uygulanacak devlet yardımlarının koordinasyonunu sağlayacak, uygulama sonuçlarını değerlendirerek Avrupa Birliğine bildirimde bulunacak yeni bir birim oluşturulacaktır. Böylece, tüm politikalar, kalkınma planları ve yıllık programlar da dikkate alınarak tek elden tespit edilecek, şekillendirilecek ve uygulama sonuçlarına göre bölgesel ve sektörel bazda yeni tedbirler belirlenecektir.

Halen teşvik belgesi kapsamında uygulanan ve gereksiz bürokratik işlemleri içeren vergisel destek unsurları, Avrupa Birliği mevzuatı ve diğer uluslararası yükümlülüklerimiz de dikkate alınarak ilgili kanunlarda yapılacak değişiklikler ile teşvik belgesiz ve otomatik olarak KOBİ'ler de dahil tüm yatırımlara uygulanır hale getirilecektir.

Değerli milletvekilleri, küreselleşmenin olumsuz etkilerinden korunmak, sektörel ve bölgesel bağımlılıktan kurtulmak ve rekabet edilebilecek alanları belirlemek amacıyla, özel sektör katılımıyla ihracata dönük stratejik planlama yapılacaktır. İhracat teşvik mevzuatı, uzun dönemli stratejiye göre ilgili tüm kuruluşların koordinasyonu sağlanarak revize edilecektir.

Üretilen ürünlerde daha fazla katma değer oluşturabilmek için, kendi markasıyla ihracat yapan firmalar desteklenecektir.

İhracatçı firmaların rekabet gücünün artırılabilmesi için, istihdam ve haberleşme üzerindeki yüksek vergiler düşürülerek ihracatçı firmaların başta enerji olmak üzere girdi maliyetleri aşağı çekilecektir.

Sınır ticaretinin yeniden düzenlenmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Vadeli döviz piyasalarının oluşturulması ve ihracatçılara döviz kurlarını sigorta ettirebilme imkânı getirilerek ihracatta belirsizliğin azaltılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Eximbank yeniden yapılandırılarak, ihracat hamlemizin motoru haline gelebilmesi için kaynak yapısı güçlendirilecek; bürokratik işlemler azaltılarak basitleştirilecek ve özellikle teminat sorununu kolaylaştırıcı önlemler alınacaktır.

Arz ve kaynak güvenliği ve çeşitliliğini sağlamak, ülkenin bu alandaki yatırım ihtiyacını belirlemek ve ihtiyaç duyulan enerjinin ekonomik ve güvenilir olarak temin edilebilmesi için uzun dönemli stratejiler ve politikalar geliştirilecektir.

Elektrik enerjisi satış fiyatının ucuzlatılması ve özellikle sanayi sektörüne ucuz enerji temin etmek üzere, elektrik üretim maliyetlerinin, kayıp-kaçak oranlarının, verimsiz kullanımların ve satış fiyatlarının içindeki fon ve payların düşürülmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Enerji piyasasının rekabete açılması hızlandırılacaktır. Bu kapsamda, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasındaki yetki ve sorumluluk alanları netleştirilerek, Bakanlığın politika belirleme yönü güçlendirilecek; uygulamaya ilişkin hususlar, Enerji Piyasası Düzenleme Kuruluna bırakılacaktır. Bu kapsamda, elektrik enerjisi üretim ve dağıtım tesislerinin özelleştirilmesi hızlandırılacaktır.

Yap-işlet-devret, yap-işlet, işletme hakkı devri uygulamaları gözden geçirilecek; özel sektör tarafından bir izne veya anlaşmaya dayalı olarak yürütülen girişimlerle ilgili olarak yaşanan sorunlar, en kısa sürede çözüme kavuşturulacaktır.

Komşularımızdaki petrol ve doğalgazın dünya pazarlarına açılmasında ülkemizin dağıtım terminali olma imkânları iyi değerlendirilerek, ülkemiz, enerjide bölgesel güç haline getirilecektir. Bu kapsamda, elektrik enerjisi alanında Avrupa ve bölge ülkeleriyle elektrik alışverişine imkân sağlayacak iletim altyapısının ve piyasa düzeninin geliştirilmesine önem verilecektir. Özellikle, Hazar Bölgesi doğalgaz ve petrolünün ülkemiz üzerinden dünya pazarlarına nakline yönelik politikalar sürdürülecektir.

Enerji üretiminde yerli kaynakları önceleyen bir enerji politikası geliştirilecektir.

Petrol ve doğalgaz politikalarımızın dışpolitikamızla uyum hale getirilerek, kardeş Ortaasya ve Kafkasya ülkeleriyle ilişkilerimizde birleştirici bir unsur olması sağlanacaktır.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, programımızın metnini size dağıttığım için, bazı bölümlerini atlayarak okumak istiyorum. Tahmin ediyorum ki, siz de bunu tercih ediyorsunuz.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, ne yazık ki, ülkemizde, köylülerimiz ve çiftçilerimiz yıllarca ihmal edilmiş, özellikle son yıllarda yaşanan derin ekonomik krizden tarımda çalışan vatandaşlarımız çok olumsuz etkilenmiştir. Uygulanmakta olan ekonomik program, maalesef, bu kesimin problemlerine gerekli duyarlılığı göstermemiş; çiftçilerimiz daha da zor duruma düşürülmüştür.

Türkiye'de tarım sektörünün gayri safi millî hâsıla içindeki payı yüzde 14'e gerilemiştir. Öte yandan, toplam sivil istihdamın yaklaşık yüzde 40'ı tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu nedenle, tarım sektörü, sadece ekonomik politikalar kapsamında değil, öncelikli olarak sosyal politikalar kapsamında da ele alınacaktır.

Tarım politikalarımızın temel hedefleri, ülkemizin temel gıda ürünleri üretimi bakımından sadece kendi kendine yeterli olmakla yetinmemesi, uluslararası piyasalarda rekabet edebilmesi, verimli tarım arazilerinin sürekli işlenir halde tutulması ve tarımsal üretimde verimliliğin artırılmasıdır.

Bu temel hedeflere ulaşmak için aşağıdaki politikalar uygulanacaktır:

- Fiyatların serbest piyasada oluşması esas alınarak, üretimin piyasa koşullarındaki talebe göre yönlendirilmesi sağlanacaktır. Devlet, tarım ürünlerinin ticaretini yapmayı bırakacaktır.

- Ürün borsalarının gelişmesi desteklenecek, bu borsalarda vadeli işlemlerin başlatılması için gerekli önlemler alınacaktır.

- Tarımda devlet desteği, her bölge ve her ürün için ayrı ayrı projeler kapsamında ele alınacak, programlar uygulanırken ülkemizin gerçekleri göz önünde bulundurulacaktır.

Hayvancılık alanında ise;

- Üretici örgütlenmeleri teşvik edilecek, daha büyük ölçekteki işletmelerin oluşması sağlanacak, böylece ölüçekten doğan ekonomi elde edilecektir.

- Entegre hayvancılık işletmelerinin kurulması desteklenecektir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, ekonomi politikaları, toplumun refahını artırmada ve insanlara kaliteli yaşam koşulları oluşturmada zorunlu olmakla birlikte, tek başına yetersiz kalmaktadır. Etkili sosyal politika uygulamalarıyla birleşmeyen ekonomi politikaları, toplumdan destek alamadığı için başarısız olmaktadır. Bu nedenle, hükümetimiz, ekonomik kalkınma politikalarını sosyal politikalarla dengeli bir şekilde yürütecektir.

İMF'yle birlikte uygulamaya konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programında ağırlık finans sektörüne verilmiş ve sosyal boyut ihmal edilmiştir. Sonuç olarak, sosyal politikalar alanında bir gelişme sağlanamadığı gibi, özellikle dar gelirli kesim ekonomik krizden daha çok etkilenmiş ve bu zamana kadar yaşanmayan bazı sosyal tepkilerle karşılaşmıştır. Bu kesimleri krizin etkisinden kurtarmaya yönelik bazı sosyal tedbirler alınmazsa, gelecekte ortaya çıkacak sosyal tepkilerin boyutunu tahmin etmek güç hale gelecektir.

Son yıllarda, özellikle ekonomik krizlerin etkisiyle, kesimler arasındaki gelir dağılımı büyük oranda bozulmuş, ücretlerde meydana gelen reel kayıp ve artan işsizlik sonucu halkımızın refah düzeyinde önemli düşüşler meydana gelmiştir. Krize karşı dayanma gücü aşınan yoksul kesimlerde sosyal huzursuzluklar artmıştır.

Türkiye, OECD ülkeleri içinde gelir dağılımı en bozuk ülkelerden biri haline gelmiştir.

Özellikle kentlerde artan yoksulluk, geniş halk kitlelerinin ekonomik, siyasi ve sosyal hayattan dışlanması ve giderek marjinalleşmesine neden olmaktadır. Bu durum, kentlerde asayiş ve huzurun bozulmasına, zengin ile yoksullar arasındaki yaşam standardı farkının açılmasına, toplumsal kutuplaşmaya ve umutsuzluk duygusunun yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Hükümetimiz, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele politikasının başarılı olabilmesi için insanı ekonomik kalkınmanın merkezine oturtmayı aynı zamanda ahlaki bir zorunluluk olarak görmektedir.

Bu anlayış içinde, gelir dağılımı ve yoksullukla mücadele alanında aşağıdaki politikalar hayata geçirilecektir.

- Hükümetimizin uygulayacağı ekonomik program ve politikalarda, sosyal adalet gözetilecek ve insanı merkeze koyan yeni bir kalkınma yaklaşımı benimsenecektir. Uygulanacak ekonomik program, sosyal politikalarla uyumlu, sosyal bütünleşmeyi ve dayanışmayı sağlayıcı, işsizliği azaltıcı ve yoksulluğu ortadan kaldıracı nitelikte olacak; ekonomik büyümeden elde edilecek nimetlerin adaletli bölüşümünü sağlayacak insanı bir yapı taşıyacaktır.

- Çalışan kesimlerin vergi yükü kademeli olarak hafifletilecektir.

- Kapsamlı bir yoksullukla mücadele programı uygulamaya konulacaktır.

- Açlık sınırı altındaki nüfusa götürülecek hizmetlerin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için bir veri tabanı kurulacak ve açlık sınırının altındaki aileler belirlenecek ve desteklenecektir.

- Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve sağlıklı bir nesil yetiştirme hedefleri doğrultusunda yoksulluk sınırı altında olan ailelerin çocuklarına eğitim ve sağlık yardımları yapılacaktır.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, demin söylediğim gibi, hükümet programımızı hepimize dağıttık; biraz da uzun olduğu için, müsaadenizle, yine atlayarak devam etmek ve dışpolitika kısmına geçmek istiyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, hükümetimiz, Türkiye'nin tarihine ve coğrafi konumuna yaradır, önyargılardan ve saplantılardan arınmış, karşılıklı çıkar ilişkilerine dayalı, gerçekçi bir dışpolitika izleyecektir. Diğer ülkelerin toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygılı olan Türkiye, başka ülkelerin ve uluslararası kuruluşların da kendi toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygılı olmalarını hak olarak görmektedir.

Değişen bölgesel ve küresel gerçekler karşısında, Türkiye'nin, dışpolitika önceliklerini yeniden tanımlaması ve bu gerçekler ile ulusal çıkarları arasında yeni bir denge oluşturması gerekmektedir.

Bu çerçevede hükümetimiz;

- Türkiye'nin dışpolitikasını uzun vadeli bir perspektifle, yeni dinamiklere dayanan bölgesel ve küresel konjonktürlerle uyumlu hale getirecektir.

- Kamu kurumları bünyesinde dışpolitika alanında faaliyet gösteren araştırma merkezleri, dışpolitika enstitüleri ve üniversitelerdeki uluslararası ilişkiler bölümleriyle işbirliği yapılacaktır.

- Türkiye, bulunduğu bölgede bir istikrar unsurudur. Bu niteliğiyle, çevresindeki kriz bölgelerinde daha fazla inisiyatif alacak ve krizlerin çözümüne daha somut katkı sağlamaya çalışacaktır. Ulusal çıkarlarıyla ilgili bölge ve kıta ölçekli gelişmeleri sadece izleyen değil, aynı zamanda yönlendiren aktif bir diplomasi takip edilecektir.

- Hükümetimiz, bölgesel güvenlik ortamının, ekonomik kalkınmaya önemli katkıda bulunduğu görüşündedir. Bu nedenle, Türkiye, yakın çevresinde güven ve istikrarın tesisi için daha fazla çaba sarf edecek, komşularıyla diyaloga dayalı ilişkiler sürdürme çabasını artıracak, böylelikle bölgesel işbirliğinin gelişmesine daha fazla katkıda bulunacaktır.

- Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin gerek coğrafi gerekse tarihi açıdan Avrupa ile yakın ilişkileri bulunmaktadır. Avrupa ülkeleriyle ilişkiler Türkiye'nin dışpolitika gündeminde en üst sıralarda yer almaya bundan sonra da devam edecektir.

- Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliği hükümetimizin hedeflerinin başında gelmektedir. Bu amaçla, Türkiye'nin adaylığının genişleme sürecinde geri çevrilemez bir niteliğe sahip olduğunun tescil edilmesini teminen, katılım müzakerelerinin başlatılmasına çalışılacaktır. Hükümetimiz, Kopenhag kriterlerini tam olarak yerine getirme konusunda kararlıdır. Türkiye'nin, Avrupa Birliği ailesi içerisindeki hak ettiği yeri en kısa zamanda almasının iki tarafa getireceği kazanımların yanı sıra, Avrupa kıtasının ötesinde barış, istikrar ve güvenlik yönlerinden olumlu sonuçlar doğuracağı kuşkusuzdur.

- Bu çerçevede, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gerçekleştirilmiş olan uyum yasalarının güçlendirilmesi ve mevzuatımızın temel hak ve özgürlükler açısından bir bütün olarak geliştirilmesi sağlanacaktır. Ayrıca, reformların uygulamaya tam olarak yansımaları ve uygulayıcılar tarafından da özümsemesi için eğitim çalışmalarına ağırlık verilecektir.

- Hükümetimiz Avrupa Birliğine uyum sürecinde ekonomik kriterler ile müktesabata uyum alanlarında gerekli çalışmaları hızlandıracak, kamu kurum ve kuruluşlarının eşgüdüm içinde çalışmalarını sağlayacak, uyum için gerekli olan idari kapasiteyi güçlendirecek ve kamu kurumları ile özel sektör ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliği ve dayanışmayı artıracaktır. Ayrıca, Avrupa Birliği ile mali işbirliğinin geliştirilmesi ve etkin çalışabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması sağlanacaktır.

- Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin, NATO bünyesinde bugüne kadar ortaya koyduğu katkıya paralel olarak, yeni Avrupa savunma stratejisi çerçevesinde oluşturulan Avrupa Güvenlik ve Savunma Kavramı (AGSK) içinde hak ettiği yeri alması yolundaki çabaları sürdürecektir. Bu bağlamda, hükümetimiz, millî güç unsurları ve siyaset araçlarından yararlanmak suretiyle, gerek bölgesel gerek küresel planda barış ve istikrarın korunması ve yaygınlaştırılmasına, refah düzeyinin yükseltilmesine bundan böyle de katkıda bulunmaya kararlıdır. Muhtemel her türlü tehdidi caydırmada ve bölgesel ve küresel barış, istikrar ve güvenliğin sağlanmasında çok önemli bir rol oynayan Silahlı Kuvvetlerimizin NATO, Birleşmiş Milletler ve AGİT bünyesindeki faaliyetleri devam edecektir.

- Türkiye ile dost ve müttefik ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik işbirliği, bilim, kültür, teknoloji, yatırım ve ticaret alanlarında yoğunlaştırılarak sürdürülecektir.

- Hükümetimiz, teröre karşı uluslararası zeminler oluşturulması ve Türkiye'nin bu zeminlerde teröre karşı işbirliği yaparak mücadele edilmesine önem verecektir. Bu çerçevede, 11 Eylül sonrası tırmanma eğilimi gösteren dinler ve kültürlerarası gerilimlerin azaltılması ve küresel bir barış ortamının sağlanabilmesi için aktif çaba sarf edecektir. Kültürel çoğulculuğa ve diyaloga dayalı zengin tarihî birikimimiz bu doğrultuda harekete geçirilecektir.

- Amerika Birleşik Devletleri ile uzun yıllardan beri savunma ağırlıklı olan işbirliğini devam ettirecek ve bu işbirliği, ekonomi, yatırım, bilim ve teknoloji alanlarına yaygınlaştırılacaktır.

- İyi komşuluk ilişkileri içinde Rusya Federasyonu ile, kültürel yakınlığımız çerçevesinde Ortaasya ve Kafkasya ülkelerinde tarafların çıkarlarını zedelemeyen, işbirliğine dayalı ilişkiler sürdürülecektir.

- Komşumuz Yunanistan'la karşılıklı ekonomik çıkarlara dayanan ilişkiler artırılarak sürdürülecek ve bu ilişkilerin oluşturacağı güven ortamı sayesinde, daha karmaşık olan siyasi sorunların çözümü için zemin hazırlanacaktır.

- Hükümetimiz, Kıbrıs sorununa mutlaka bir çözüm bulunmasının gereğine inanmaktadır. Bu çözümden, gelecekte adadaki Türk varlığını tehlikeye sokacak hiçbir girişime müsaade edilmeyecektir. Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından Kıbrıs konusunda yapılan barış girişimi olumlu karşılanmakla birlikte, hükümetimizce sorunun kalıcı bir şekilde çözümlü için ulusal çıkarlarımız ve Kıbrıs Türk halkının adadaki varlığını ve egemenliğini garanti altına alacak bir müzakere süreci öngörülmektedir.

- Ortaasya Türk cumhuriyetleriyle tarihî, kültürel ve sosyal yakınlığımızı rağmen, Türkiye'nin bu ülkelerle ilişkilerinde beklentileri karşılayamadığı bir gerçektir. Hükümetimiz, Türk cumhuriyetleriyle ilişkilerin en ileri noktaya taşınarak bölgenin geniş bir işbirliği alanına dönüştürülmesi için çaba sarf edecektir.

- Ortadoğu'da akan kan, tüm dünya kamuoyunu olduğu gibi, bu bölgeyle yakın kültürel ve tarihî ilişkileri olan Türk halkını da üzmemekte ve endişeye sevk etmektedir. Hükümetimiz, din ve ırk ayrımı yapmaksızın, kime ait olursa olsun döktülen kanın ve gözyaşının acilen durdurulmasını sağlayacak tek yolun, kalıcı bir barıştan geçtiğine inanmaktadır. Türkiye, Filistin'de Birleşmiş Milletler kararları doğrultusunda ve Filistin halkının süregelen acılarını dindirecek şekilde barışın tesisine yönelik çabaları desteklemeye devam edecektir. Türkiye, Filistin ve İsrail taraflarıyla iyi ilişkilerini sürdürerek barışın tesisine yönelik çabalara katkıda bulunma imkânına sahip olacaktır.

- Balkan politikamız, bölgedeki ülkelerle tarihî, kültürel ve ekonomik ilişkilerimizin ışığında geliştirilecek, gerekirse yeniden şekillendirilecektir. Bölge içindeki gerilimi düşürmek ve barış or-

tamını kalıcı kılabilmek amacıyla ortak çıkar alanları oluşturmak için ekonomi ağırlıklı projeler geliştirilecektir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, hükümetimiz, Türkiye'nin Arap dünyasıyla ilişkilerine özel bir önem vermektedir. Bir yandan bu ülkelerle ikili işbirliğimizin artırılması, öte yandan İslam Konferansı Örgütü'nün (İKÖ) uluslararası alanda daha saygın yer edinebilmesi ve inisiyatif alabilen dinamik bir yapıya kavuşturulabilmesi için çaba sarf edilecektir. Yine bu bağlamda, başkanlığını Cumhurbaşkanımızın yaptığı İKÖ, Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesinin (İSEDAK) faaliyetlerine daha somut içerik kazandırmaya çalışılacaktır.

- Geniş bir katılımı kurulan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatının (KEİT), bölge ülkelerine yeni işbirliği imkânları vaat eden potansiyelinin harekete geçirilmesi için çaba sarf edilecektir.

- Türkiye, yakın komşusu Irak'la ilgili belirsizlikten tedirginlik duymaktadır. Hükümetimiz, Irak'ın toprak bütünlüğüne ve siyasi birliğinin korunmasına büyük önem atfetmektedir. Irak'ın toprak bütünlüğünün bozulması Ortadoğu'daki tüm dengeleri değiştirecektir. Hükümetimiz, Irak yönetiminin Birleşmiş Milletler kararlarını tam olarak uygulamayı, kitle imha silahlarından arınmış, komşularıyla barış içinde yaşayan bir Irak'ın uluslararası toplum içindeki yerini alması ve sorunun barışçı yoldan çözümünden yanadır.

- Çin Halk Cumhuriyeti ve Japonya ile karşılıklı saygı ve verimli işbirliği temelinde gelişmekte olan ilişkilerimizin bu doğrultuda daha da ileri götürülmesine çalışılacaktır. Nitekim, 2003 yılı Japonya'da "Türkiye Yılı" ilan edilmiştir.

- Dış politikamızın geleneksel Atlantik ve Avrupa boyutlarının yanında, Avrasya eksenli politikanın geliştirilmesi yolundaki çabalar sürdürülecektir. Bu bağlamda, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) çerçevesindeki işbirliği güçlendirilecektir.

- Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası örgütler ve ECO ve KEİB gibi bölgesel ekonomik işbirliği çabaları arasında rasyonel ve sistematik bir koordinasyon sağlanacaktır.

- Kafkasya'da soğuk savaş dönemi şartlanmaları bir yana bırakılarak işbirliği imkânları aranacak, zengin yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olan bu bölgenin Ortadoğu ve Balkanlarla ekonomik açıdan bütünleşmesine katkıda bulunmaya çalışılacaktır.

- Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarımızın, buldukları ülkelerdeki haklarının daha fazla korunması için çaba sarf edilecek, gerek o ülkelerde gerekse Türkiye'de karşılaştıkları sorunların ortadan kaldırılması için mevcut mekanizmaları daha etkin biçimde işletilecektir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, 3 Kasım 2002 seçimleri, ülkemizde sadece yeni bir parlamento ve hükümet yapısını ortaya çıkarmakla kalmamış; bundan daha önemli ve kalıcı olarak, yaşadığımız çağla uyumlu olmayan bir siyaset kültürünü de geride bırakarak, her bakımdan yeni bir siyaset dönemini başlatmıştır. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Bu yeni dönem, eskinin kavram, kalıp ve alışkanlıklarıyla değerlendirme, anlama ve uygulama yaklaşımına bağlı kalınmaz, toplumun dinamizminin ve değişim iradesinin uzağına düşerek, verimsiz ve sonuçsuz bir siyasal çaba içinde kalmaya mahkûm olacaktırlar. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Bu yeni dönem, evrensel standartlar ve hukukun üstünlüğü içinde milletimizin iradesine ve gelişme arzusuna dayalı yeni anlayış, kavrayış, tutum ve yöntemlerle siyaseti inşa edenlerin dönemi olacaktır.

Bu yeni siyaset anlayışı içinde siz değerli milletvekillerine sunmuş olduğum bu Programın, hızla değişen, rekabetin arttığı, etkin ve katılımcı bir yönetimin eskisinden de önemli hale geldiği bir dünyada, ülkemizin hak ettiği yere gelmesinde önemli katkı sağlayacağına inancımız tamdır.

Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları çerçevesinde, sürdürülebilir kalkınma sağlayan ve kalkınmanın nimetlerini adil bir şekilde paylaşan, tarihi ve kültürel kimliğinden kopmadan insanlık ailesinin onurlu bir parçası olarak halkına özgürlük, adalet ve refah sunan bir ülke yolunda hükümetimizin yapacağı bütün olumlu icraatlara güven ve destek olacağımıza şüphemiz yoktur. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Sizlerden, eksikliklerimizi ve yanlışlıklarımızı tespit etmenizi, uyarmanızı, eleştirilerle düzeltmenizi özellikle bekliyoruz; ortak akıl ve işbirliği içinde geleceğe umutla bakıyoruz.

Aziz milletimizin ve Yüce Meclisimizin güvenine layık olmaya çalışacağız.

Değerli arkadaşlar, geleceğe umutla bakıyoruz; azimliyiz, iradeliyiz. Bu iyi diyalogu bütün öntümüzdeki yıllarda sürdürme kararlılığımızda.

Bu duygularla, hepinize saygılar sunuyorum, Allah yardımcımız olsun diyorum. (AK Parti sıralarından ayakta alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun Programı Sayın Başbakan tarafından Genel Kurula sunulmuştur.

Anayasamızın 110 ve İçtüzüğün 124 üncü maddeleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelerin, Programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra yapılmasını öngörmektedir. Buna göre, Program üzerindeki görüşmeler 26 Kasım 2002 Salı günü yapılacaktır.

Gündemimizde görüşülecek başka konu bulunmamaktadır.

Başbakan Abdullah Gül tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programını ve gündemdeki diğer konuları sırasıyla görüşmek için, 26 Kasım 2002 Salı günü saat 13.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 16.27

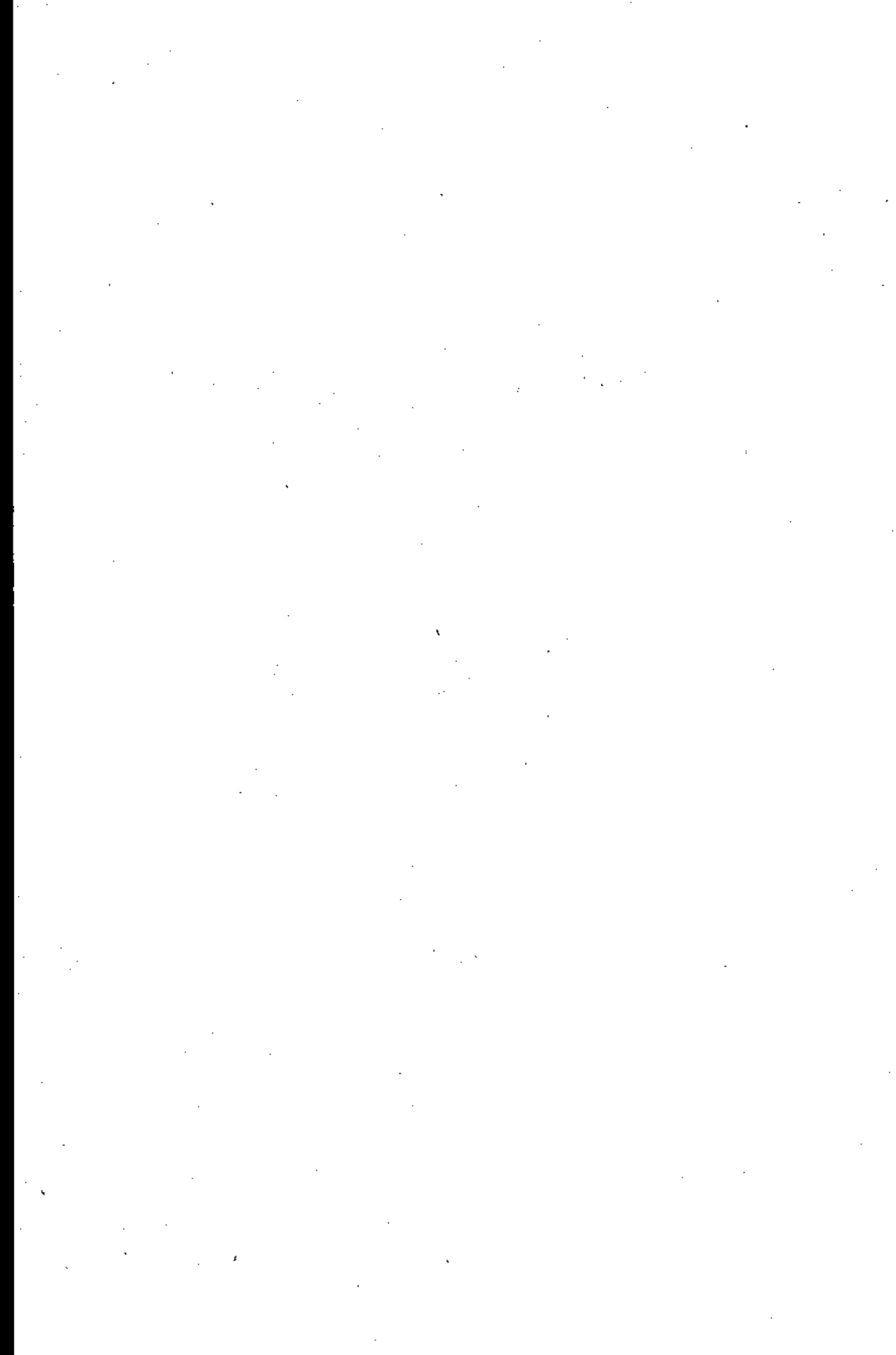

HÜKÜMET PROGRAMI

**Başbakan Abdullah Gül Tarafından
TBMM'ne Sunulan
58'inci Hükümet Programı**

23 Kasım 2002

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri,

58. Cumhuriyet Hükümeti adına aziz milletimizi ve onun değerli vekillerini saygılarımla selamlıyorum.

3 Kasım 2002 tarihinde yapılan genel seçim sonucunda ülkemiz iki partiden oluşan bir meclis ve tek partinin oluşturduğu bir hükümet ile istikrarı yakalamıştır. Meclis ve hükümet olarak milletimizin bizlere verdiği bu fırsatı en üst seviyede değerlendirme ve önümüzde bekleyen sorunlara doğru ve hızlı çözümler getirme sorumluluğumuzun bilincindeyiz. Bu ağır, ağır olduğu kadar da onurlu sorumluluğu ciddiyetle taşıma kararlılığundayız.

Sayın Milletvekilleri,

Bir yandan halkımızın birikmiş sorunlarına acil çözüm ararken, diğer yandan, bir daha böylesi sorunlarla karşılaşmamak üzere gerekli yapısal değişiklikleri ve reformları gerçekleştirmek azmindeyiz. İçinde bulunduğumuz koşulların göstermelik tedbirlerle geçiştirilemeyeceğini biliyoruz. İktidara yürüyen bir parti olduğumuzun bilinciyle, ülkenin içinde bulunduğu şartları dikkate alarak, sorumlu ve tutarlı bir anlayışla hazırladığımız Seçim Beyannamemiz, 3 Kasım seçimleriyle halkımızın güvenine mazhar olmuştur. Yine partimizin genel başkanı Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından kamuoyuna açıklanan Acil Eylem Planımız da aynı sorumlu, tutarlı ve değişimci anlayışın ürünü olarak kamuoyundan geniş bir takdir

toplamaş ve güven kazanmıştır. Diğer bir söyleyişle, hükümet programımız, siyaset ahlakımız ve demokratik tutarlılığımız bir gereği olarak seçim öncesinde halkımıza taahhüt ettiğimiz hususları hayata geçirecek bir anlayış içerisinde hazırlanmıştır.

Seçim ncesi halkımıza verdiğimiz taahhütler kapsamında çalışmalarını yürütecek olan hükümetimiz, gereksiz tartışmalardan ve polemiklerden uzak, halkın gerçek gündeminden kopmadan, toplumun tüm kesimlerini kucaklayan bir anlayış içinde Yüce Meclisten ve aziz milletimizden güven ve destek beklemektedir.

Çalışmalarımızı, başta muhalefet partimiz olmak üzere, toplumun tüm kesimleriyle diyalog ve işbirliği içinde, demokratik ve şeffaf bir ortamda sürdüreceğiz. oğulcu bir demokrasi anlayışı ile, hukuka ve insan haklarına saygı temelinde, sayısal üstünlüğün her şey demek olmadığını bilerek, atılacak önemli adımlarda toplumsal mutabakat oluşturmak yönünde azami gayret göstereceğiz.

İcraatımız ile genel olarak devlet ve toplum arasındaki bağları daha güçlü hale getireceğimize, siyaset alanını genişleteceğimize, siyaset kurumu ile toplum arasında güveni yeniden tesis edeceğimize ve halkın talep ve beklentilerine azami düzeyde cevap vereceğimize inanıyoruz.

3 Kasım 2002 seçim sonuçlarının ilanıyla beraber i ve dış piyasalarda ortaya çıkan olumlu beklentiler ve güven ortamı, faiz oranlarında dştişlere neden olurken, borsa yükselmiş, döviz kuru gerilemiştir. Tek başına iktidarın sağladığı geleceğe dönük öngörülebilirlik, yerli ve yabancı yatırımcıların cezbedilebilmesi

için uygun bir güven ortamının temellerini atmıştır. Öncelikli sosyal ve ekonomik sorunlarımızın çözülmesinde, bu güven ortamının sürdürülebilmesi hayati bir öneme sahiptir.

Halkımızın taleplerini ve bizlerden beklentilerini hiçbir zaman aklımızdan çıkarmadan, imkanlarımızı en iyi şekilde değerlendirmek suretiyle, milletimizin güvenine layık olmaya çalışacağız. **Başarılarımız sadece bize ait olmayacak, bütün siyaset ve devlet kurumlarının ve her şeyden önemlisi milletimizin olacaktır.**

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

Dünyada köklü dönüşümler yaşanırken, ne yazık ki Türkiye, zamanını ve enerjisini iç sorunlarıyla uğraşarak tüketmiştir. Maalesef, ülkemiz elli yılı aşan çok partili siyaset tecrübesine rağmen, yeterince demokratikleşemeyen, temel hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılmadığı ülkeler arasında yer almaktadır. Genç ve dinamik nüfusuna, zengin doğal kaynaklarına rağmen, ülkemizde refah düzeyi yeterince yükseltilememiş, uluslararası alanda piyasalarda rekabet edebilecek bir üretim yapısı oluşturulamamış ve kişisel hak ve özgürlükler alanında istenilen düzeyde gelişme sağlanamamıştır.

Uygulanan yanlış politikalar yüzünden devletin ekonomideki rolü değişen koşullara ayak uyduramamış, servetin toplum kesimleri ve bölgeler arasındaki dağılımında adalet sağlanamamış ve sağlıklı bir özelleştirme gerçekleştirilememiştir. Ülkemiz kamu yönetiminde hantal ve aşırı merkezizetçi yapıdan, yolsuzluk ve siyasal çürümeden kurtulamamıştır.

Son yıllarda koalisyon hükümetleri tarafından uygulanan ekonomi politikaları başarısızlıkla sonuçlanmış, Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizleri yaşanmış ve halkımız görülmemiş bir şekilde yoksulluğa maruz bırakılmıştır. Krizin ekonomik ve sosyal maliyeti çok yüksek olmuş; iç ve dış borç yükü inanılmaz bir şekilde büyümüş, on binlerce iş yeri kapanmış, yüz binlerce insan işini kaybetmiştir. Daha da önemlisi, insanımızın devlete ve siyaset kurumuna olan güveni sarsılmış, geleceğe ilişkin umutları kırılmıştır.

Hükümetimiz, ülkemizin genç ve dinamik nüfusu, eşsiz coğrafi konumu, zengin doğal kaynakları ve engin kültür birikimi ile yeni dünyanın etkin bir üyesi olma potansiyeline sahip olduğuna kesinlikle inanmakta ve bütün bu olup bitenleri hak etmediğini düşünmektedir.

Hükümetimiz, dürüst, cesur, bilgili ve ehliyetli kadroların öncülüğünde, siyaseti ve devleti yeniden milletle buluşturmak için kapsamlı bir programla, umut ve güven dolu bir geleceği yeniden tesis etmek üzere yola çıkmıştır.

Yüce Meclisimize sunduğumuz bu program, uzun hazırlıkların ürünü olarak geliştirdiğimiz, ülkemizin ve dünyanın gerçeklerinden yola çıkarak şekillendirdiğimiz, bütüncül bir anlayış içinde ele aldığımız ve ülkemizi gelecekte layık olduğu yere taşıyacağına inandığımız temel alanlardaki politikalarımızı içermektedir.

Esasen ortaya koyacağımız konuların birçoğu uzun zamandır tartışılan, üzerinde geniş bir mutabakat olan, ancak, yeterli siyasi basiret ve kararlılık gösterilemediği için bugüne kadar hayata geçirilememiş konulardan oluşmaktadır. Değişimci

ve dinamik bir anlayışla, tek başına iktidar olmanın avantajını değerlendirerek, yapıcı bir iktidar/muhalefet ilişkisi ve toplumsal diyalog ortamı içinde, vakti çoktan gelmiş bu konulara, ciddiyetle eğilmek kararlılığındayız. **Tüm bu çabalarımızda, Cumhuriyetimizin kurucusu büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün bizlere gösterdiği muasır medeniyet seviyesini aşma hedefi atacağımız adımların dayanacağı temel olacaktır.**

Hükümetimiz;

- Ekonomik istikrarı sağlamış,
- Rekabetçi bir piyasa yapısı oluşturmuş,
- Sürdürülebilir kalkınma ortamını yakalamış ve ekonomik refahın nimetlerini adaletle dağıtan,
- Yoksulluk ve yolsuzluğun ortadan kaldırıldığı,
- İnsanlarımızın barış ve refah içinde özgürce yaşadığı,
- Çağdaş dünya ile bütünleşmiş, farklılıkların çatışma unsuru olarak değil zenginlik kaynağı olarak görüldüğü,
- İtibarlı, demokratik, dinamik, bir *Türkiye Vizyonu*'nu hayata geçirecektir.

Bu vizyonu gerçekleştirme yolunda *hükümetimizin misyonu* ise; siyasi iktidarı halkın talep ve beklentileri doğrultusunda kullanmak, hukukun üstünlüğü anlayışı içinde halkın iradesinin yönetime yansımaları sağlamak, toplumun gelişme taleplerine uygun olarak ülkemizin bütün dinamiklerini, potansiyelini ve imkanlarını harekete geçirmektir.

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

İnsanlar, doğuştan, devredilemez ve vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. İnsanlığın ortak değeri olan bu hak ve özgürlükler, devlet idaresi altında onurlu bir hayat sürebilmenin olmazsa olmazlarıdır.

“İnsanı yaşat ki devlet yaşasın” düşüncesinden hareket eden **Hükümetimiz**, bütün politikalarının merkezine insanı koyacaktır.

Demokratik yönetim anlayışımızın hedefi, başta düşünce, inanç, eğitim, örgütlenme ve teşebbüs özgürlüğü olmak üzere, bütün sivil ve siyasi özgürlükleri güvenceye almak ve insanların korku ve endişeden uzak olarak, bireysel gelişimini sürdürebildiği özgür bir ortam sağlamaktır.

Bu bağlamda, temel ve hak ve özgürlükler alanında insanlığın birikimi olarak da gördüğümüz uluslararası demokratik standartlar tüm politikalarımızda esas alınacaktır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini ve **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini** kabul ederek iç hukukunun bir parçası haline getiren Ülkemiz, Hükümetimiz öncülüğünde bu değerleri hayata geçirerek temel hak ve özgürlükler alanında evrensel standartlara ulaşma kararlılığında.

Bu çerçevede Hükümetimiz;

- Temel hak ve özgürlükleri, ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, özellikle **Kopenhag Kriterlerinde** belirtilen seviyeye yükseltmek için Anayasa ve yasalarda gerekli tüm değişikliği yapacaktır.

- Temel hak ve özgürlüklerin, sadece anayasal ve yasal güvenceye alınması ile yetinmeyip, fiilen uygulanması ve siyasal kültürümüzün yerleşik bir boyutu olarak güçlenmesi yönünde çaba sarf edecektir.
- Temel hak ve özgürlükler konusunda, toplumun değişik kesimlerinin sorunlarına ve taleplerine karşı duyarlı olacak, bu alanda çifte standartlara, kısır çekişmelere ve siyasi istismarlara izin vermeyecektir.
- İşkence başta olmak üzere, demokratik hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayan tüm insan hakları ihlallerinin üzerine kararlılıkla gidecektir.
- Mülkiyet hakkını, düşünce, ifade, inanç, teşebbüs ve örgütlenme özgürlüğünü sınırlayan hükümleri, evrensel hukuk ve özgürlük anlayışı içinde dikkate alınarak yeniden düzenleyecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye’de demokrasi ve piyasa ekonomisinin yerleşmesine bağlı olarak sivil toplum güçlenmektedir. Toplum çoğu alanlarda devletin önüne geçmekte, kamu kesiminden daha kaliteli mal ve hizmetler üretebilmektedir.

Hükümetimiz, insan haklarına dayanan ve eksiksiz işleyen demokratik bir yönetimin hayata geçirilmesi için sivil toplumun güçlenmesini ve “**yönetişim**” anlayışı içinde etkili bir kamuoyu denetimini kaçınılmaz görmektedir.

Hükümetimiz sivil toplum kuruluşlarının yönetime daha aktif katılımı ile temsili demokrasinin **katılımcı demokrasiye** doğru gelişmesine katkı sağlayacaktır. Böylece vatandaş, sadece seçimden seçime değil, güncel gelişmeler içinde iradesini yönetim sürecine yansıtma fırsatı kazanacaktır.

Hükümetimiz, tüm sivil toplum örgütlerine eşit mesafede duracak, sivil toplum örgütleri arasında diyalogu ve işbirliğini destekleyecektir.

Hükümetimiz, yönetime katılımı engelleyen yasal ve idari etkenleri kaldırarak, kamu yönetimine sivil toplumun daha aktif katılımını sağlayacaktır. İş dünyası, sendikalar, meslek odaları, çiftçi örgütleri ve gönüllü kuruluşların sorunlarını, hizmet alanlarındaki kamu görevlileri ile birlikte çözmelerini kolaylaştırıcı mekanizmaları geliştirecektir.

Hükümetimiz, çoğulcu demokrasi ve rekabetçi piyasa anlayışının bir gereği olarak, modern toplumlarda doğru bilgi edinme ve denetim görevi yürüten **medyanın çoğulcu ve rekabetçi bir yapıda gelişmesini savunur**. Kamusal bir hizmetin farklı taraflarını oluşturan siyaset ile medya ilişkisi, demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir diyalog içinde yürütülecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Sürdürülebilir kalkınma; çevreye duyarlılık ve demokratik yönetim gibi unsurları da içermektedir. Sadece kişi başına düşen geliri artırmak veya fiziki şartları iyileştirmek **kaliteli yaşam** için yeterli değildir. İnsanların ekmek kadar, kendilerini gerçekleştirecek özgürlüğe de ihtiyaçları vardır.

Hükümetimiz, kalkınmayı, devletin tek yanlı iradesini yansıtan bir toplum mühendisliği olarak değil, toplumun çoğulcu yapısına saygılı demokratik bir arayış olarak görmektedir. Demokratikleşme ve kalkınma birbirinin alternatifi değil, bir arada yürümesi gereken ve birbirlerini destekleyen süreçlerdir.

Sayın Milletvekilleri,

Kamu yönetiminde tepeden inme ve tek yönlü anlayışlar terk edilecektir. Bu bağlamda, devlet-toplum diyaloguna ve eğitim, sağlık, çevre gibi sosyal boyutu olan hizmetlerde, işbirliğine dayanan modeller geliştirilecektir. **Devlet-piyasa-toplum birbirlerinin alternatifi değil, tamamlayıcılarıdır. Sürdürülebilir hızlı bir kalkınma ancak bunların oluşturacağı sinerji ile sağlanabilecektir.**

Değerli Milletvekilleri,

Demokratik ülkelerde; hukukun evrensel ilkelerine saygı, hak arama yollarının açık tutulması, kanun önünde eşitlik, bireysel veya örgütlü olarak hak ve özgürlüklerin kullanılması ve idarenin hukuka bağlılığının sağlanması temel değerlerdir. Bu değerlerin hayata geçirilmesiyle toplumda barış ve birlik sağlanacak toplumun kamu yönetimine güveni kalıcı olarak tesis edilecektir.

Hukuk ve adalet anlayışımız gereği, hukukun üstünlüğü içinde devletin topluma ve bireylere dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep aidiyeti gibi sebeplerle ayırım gözetmesi söz konusu olmayacaktır.

Mevzuatımızdaki pek çok yasadışı hükümler nedeniyle, ülkemiz hukuk devletinden çok kanun devleti görüntüsü vermektedir. İktidarımız süresince tüm çalışmalarımız, ülkemiz hukukunu evrensel hukuk ilkelerine uygun hale getirmek, temel hak ve özgürlükler rejimini evrensel standartlara çıkarmak, ülkemizi gerçek anlamda bir hukuk devleti yapmak, hukukun üstünlüğünü hakim kılmak ve uluslararası camiada saygın bir yer kazandırmak olacaktır.

İnsan haklarının evrensel düzeye çıkarıldığı ve kullanıldığı, hukukun üstünlüğünün gerçekleştirildiği ve demokrasinin tüm kurum ve kurallarıyla işlediği hukuk sistemini oluşturmak için, iktidarımız süresince gerçekleştireceğimiz temel düzenlemelerden bazıları şunlar olacaktır;

- Artık ülkemize dar gelen yürürlükteki Anayasa yerine katılımcı ve özgürlükçü yeni bir Anayasa hazırlayacağız. Yeni Anayasamız güçlü bir toplumsal meşruiyete sahip, başta AB olmak üzere uluslararası normlara uygun, bireyin hak ve özgürlüklerini üstün tutan, çoğulcu ve katılımcı demokrasiyi esas alan demokratik hukuk devleti anlayışını taşıyacaktır. Şekil açısından ise kısa, açık ve anlaşılır olmasına özen gösterilecektir.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da vurgulandığı gibi adil yargılanma ilkesine aykırı olan yargı kademeleri kaldırılacaktır.
- Siyasi partileri halka açmak, halkın partiler üzerindeki denetim ve etkinliğini artırmak, parti içi demokrasiyi ve şeffaflığı sağlamak ve istikrarı

bozmayacak şekilde temsilde adaleti sağlamak üzere Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim Kanunları, tüm kesimlerin üzerinde mutabakatı aranarak değiştirilecektir.

- Amacımız şiddet, baskı ve suçtan arınmış, özgürlüklerin nimetlerinden yararlanan ve korkunun olmadığı bir **barış toplumu** haline gelmektir. İhtilafları çıkmadan önlemek amacıyla “**Koruyucu Hukuk**” uygulamaları başlatılacak, ayrıca ihtilafların dostane çözüm yolları ile çözümlenmesi anlayışı yerleştirilecektir.
- Türk Ceza Kanunumuz çağın ihtiyaçlarına cevap verememekte, korunan değerler bakımından büyük haksızlıkların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, yeni bir Ceza Kanunu hazırlanacaktır.
- Türk Ticaret Kanunu, İcra İflas Kanunu ve İş Kanunu gibi temel kanunlarımız çağdaş gelişmeler ve AB normları dikkate alınarak güncelleştirilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Yargı gücünü kullananların görevlerini yasaların emrettiği doğrultuda tarafsız olarak kullanmaları kişi hak ve özgürlüklerinin en önemli teminatıdır. **Hükümetimiz**, yargı yetkisini kullanan kişi ve kurumların bağımsız ve tarafsız karar vermelerini sağlayacak bir yargı reformunu gerçekleştirmek için;

- Anayasa ve yasalardaki **yargı bağımsızlığı** ve **hakimlik teminatı** ile bağdaşmayan hükümler değiştirilecek, hakimlerin tarafsızlığını ve hukukun siyasallaşmasını engelleyen önlemler alınacaktır.
- Yargı hatalarından dolayı mağdur olanların zararlarının tazmini için bütçeden kaynak ayrılacaktır.
- Basında ve kamuoyunda etkili kişi ve organların yargıyı etkilemek suretiyle, adaleti yanıltmaya yönelik faaliyetlerine engel olucu nitelikteki düzenlemelerin uygulanması sağlanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Adalet sistemi çok yavaş işlemekte, bu durum **adalet güven** duygusunu zayıflatmaktadır. Vatandaşlarımız kimi zaman haklarını mahkemelerde aramak yerine **"ihkâk-ı hakka"** kalkışmakta, ya da yargı dışı organizasyonları devreye sokmakta veya umutsuz bir şekilde hak aramaktan vazgeçerek haksızlığa boyun eğmektedir. Tam ve zamanında adaletin tesisi için:

- Davaların kısa sürede sonuçlandırılmasını sağlayacak şekilde yargılama usullerinde basitliğe, makul maliyet ve ispatta kolaylığa imkan verecek düzenlemeler yapılacaktır. Bu kapsamda özellikle hak mahrumiyetlerine neden olan süreler yönünden açıklık ve basitlik sağlanacaktır.
- Adliye teşkilatı, çeşitli derecelerdeki mahkemelerin görev ve yetki alanları, adaletin hızı ve kalitesini artıracak şekilde yeniden düzenlenecek,

teşkilatlanmada “mülki” yapılanmadan çok “nüfus” ve “iş yükü” kriterleri esas alınacaktır.

- Örgütlü suçlar, terör suçları, ekonomik suçlar gibi alanlarda ihtisaslaşmış yeni mahkemeler kurulacak, çocuk mahkemeleri, tüketici mahkemeleri ve aile mahkemeleri gibi ihtisas mahkemelerine ilişkin düzenlemeler gözden geçirilerek yaygınlaştırılacaktır.
- Yargıtay’ın iş yükünü hafifletmek ve yargı sürecini hızlandırmak için “İstinaf Mahkemeleri” kurulacaktır.
- Adliye teşkilatımızın hakim, savcı ve yardımcı adalet personeli açığı kısa sürede kapatılacak, bilgi teknolojisinden yararlanacak şekilde gerekli donanımına sahip kılınacaktır.
- Vatandaşların devlet kuruluşları ile olan ihtilaflarının yargı yoluna başvurulmadan çözümlenmesi için gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılarak, kamu görevlilerinin sorumluluktan kaçarak yapmaları gereken işleri yargıya havale etmeleri önlenecektir.
- Maddi imkansızlıkları nedeniyle hak arama özgürlüğünden yararlanamayanlar için öngörülen “adli yardım” müessesesine işlerlik kazandırılacaktır.
- Bir İdari Usul Kanunu çıkarılarak idari işlemlerin yapılmasındaki yetki ve sorumluluk belirsizlikleri

giderilerek işlemlere açıklık kazandırılacak, denetim kolaylığı sağlanacaktır.

- Adliyeler, çağın gelişmelerine ve hizmetin gereklerine uygun bir şekilde modern araç ve gereçlerle donatılacaktır. Mahkemelerin elektronik arşiv imkanlarından yararlanması sağlanarak gerekli bilgi ve belgeler ile emsal kararlara zamanında erişim mümkün hale getirilecek, **yargı organları arasında kurulacak bir bilgi ağı** ile adli sistemi bilgi toplumuna taşıyacak bir düzen oluşturulacaktır.

İnfaz mevzuatı çağdaş normlara uygun hale getirilecek, modern bir örgütlenme, yeterli sayıda personel ve fiziki imkanların sağlanmasıyla ceza ve tutuklevlerinin sorunları çözülecektir. Bu çerçevede;

- İnfaz hizmetlerinde, tutuklu ve hükümlülerin kaldığı mekanlar ayrılacak, ceza infaz kurumlarının personel ve fiziki alt yapı yetersizlikleri giderilecektir. Hazırlanacak yeni infaz kanununda tutuklu ve hükümlülerin asgari hakları belirlenecek ve alternatif ceza infaz yöntemleri geliştirilecektir.
- Adli sicil kayıtlarının tutulmasında daha düzenli bir sisteme geçilecek, sabıka kayıtlarının silinmesindeki ihmallerin hak mahrumiyeti doğurması engellenecektir.
- Kişilerin idari kararlarla kamu haklarından mahrum bırakılmalarının önüne geçilecek, kamu haklarından mahrumiyette yargı kararı zorunlu hale getirilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Küreselleşme ve bilgi toplumuna dönük gelişmeler, geleneksel devlet ve yönetim yaklaşımlarını büyük ölçüde geçersiz hale getirmiştir.

Hükümetimiz, bu yeni süreçte devletin, ekonomiye doğrudan müdahale ve üretim yapması yerine, politika oluşturma, altyapı ve kaynak yaratma, standart koyma ve denetim yapmasından yanadır.

Hükümetimiz,

- Hükümetin ve kamu yöneticilerinin **hesap verme sorumluluğunu** geliştirecek ve gözetecek mekanizmaları kuracak,
- **Katılımcılığı**, kamu kesimi ile toplum arasında diyalogu ve işbirliğini besleyecek, etkin bir mekanizma olarak destekleyecek,
- Yönetim ve karar alma sürecinin her aşamasında toplam kalite anlayışını benimseyecek, belirsizlikleri azaltacak, **"öngörülebilir"** bir yönetim sağlayacak,
- Kamu kaynaklarının kullanım ve aktarımlarını toplumun bilgisine açarak, yolsuzluklara imkan vermeyen **şeffaf** bir devlet anlayışını yerleştirecektir.

Bu gelişmeler çerçevesinde Devletin rolü;

- Adaleti tesis etmek,
- İç ve dış güvenliği sağlamak,
- Makro düzeyde, esnek ve katılımcı özelliklere sahip stratejiler geliştirmek,

- Makro ekonomik dengeleri ve istikrarı sağlamak,
- Gelir dağılımı başta olmak üzere sosyal ve bölgesel dengesizlikleri gidermeye yönelik tedbirleri almak,
- Eğitim ve sağlıkla ilgili temel hizmetleri yürütmek,
- Temel altyapı hizmetlerini yapmak ve yaptırmak,
- Koyduğu standartlara göre denetim yapmakla sınırlı olacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Kamu yönetimi sistemimizin çağdaş bir yönetim anlayışına uygun bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Hükümetimiz bu dönüşümü sağlamak kararlılığındadır. Bu kapsamda;

Merkeziyetçi ve katı hiyerarşik yapıların aşılması bakımından;

- Ulusal öncelikler ile yerel farklılıklar barıştırılarak kamu **hizmetlerinin yerinden karşılanması** temel ilke olacak, merkezi yönetim tarafından yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetler, kaynaklarıyla birlikte yerel yönetimlere devredilecektir.
- Yerel düzeyde demokratikleşmeye önem verilecek, seçimlerle oluşan yerel organlar üzerindeki **merkezi idarenin denetimi, hukuka uygunluk denetimi** ile sınırlandırılacaktır.
- “Devlette Genel Kurumsal Gözden Geçirme” çalışması yapılarak, bakanlıkların sayısı ve ölçekleri,

İlgili ve bağı kuruluşlar ile diğer kamu kuruluşlarının bir bütün olarak görevleri yeniden tanımlanacaktır.

- Merkezi yönetimdeki gereksiz kuruluşlar elenecek, benzer işlevler gören yapılar birleştirilecek ve kuruluş içi yönetim kademeleri azaltılarak işlemler basitleştirilecektir.

Toplumsal denetim ve katılımın artırılması bakımından;

- Bilgi edinme hakkı, toplumun bütün kesimlerine yaygınlaştırılacak ve bunu sağlamak için "Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu" çıkarılacaktır.
- Yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılarak, kamu kuruluşlarının hizmet ve işlemleri halka duyurulacak, yönetimde şeffaflık sağlanacaktır.
- Kamuda verimliliğin artırılması ve şeffaflığın sağlanması için hizmet birimlerinin, parlamentoya ve kamuoyuna performans raporu sunmaları yönünde çalışmalar başlatılacaktır.

Kırtasiyecilik, şekilcilik ve verimsizliğin azaltılması bakımından;

- Vatandaşa doğrudan hizmet sağlayan alanlarda mevzuat ve idari usuller sadeleştirilecektir.

- Kamu kuruluşlarında bilgi ve iletişim teknolojileri azami ölçüde kullanılarak, **e-Devlet** uygulaması yaygınlaştırılacaktır.
- Kamu yönetiminde **"beyana güven ilkesi"** geliştirilerek, aksi kanıtlanana kadar vatandaşın beyanı doğru kabul edilecek, bu ilkeyi suistimal edenlere verilecek cezalar caydırıcı hale getirilecektir.
- Yatırımcının önündeki bürokratik engeller kaldırılacak, mükerrer belge ve bilgi talepleri önlenecektir.

Örgütsel büyüme ve hantallığın giderilmesi bakımından;

- Kamu personeli eğitilecek, geçici ve nitelik gerektirmeyen işler için ilave personel alımı önlenecektir.
- Kuruluş içi, kuruluşlar arası ve bölgeler arası personel dağılımı yeniden düzenlenerek, vatandaşa doğrudan hizmet verilen noktalardaki personel açığı giderilecektir.
- Kamuda yöneticiler ile çalışanlar arasında yapılacak sözleşmelerle performans yönetimi geliştirilecek, uzun vadede performansa dayalı ücret sistemine geçilecektir.

Kayırmacılığın ve yozlaşmanın önlenmesi bakımından;

- Personel alımında objektif kriterler getirilecek, terfilerde **liyakat ve fırsat eşitliği** esas alınacaktır.
- Ulusal düzeyde “**Ekonomik ve Sosyal Konsey**” etkin olarak çalıştırılacak, bölgesel ve yerel düzeyde özel kesimin ve sivil toplum örgütlerinin kamu yöneticileri ve siyasi yetkililer ile bir araya geleceği benzeri yapılar geliştirilerek yaygınlaştırılacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Merkezi idare reformuna Başbakanlıktan başlanmış olup, Başbakanlığa bağlı kuruluşlar, ilgili icracı bakanlıklara devredilmiş ve Başbakanlık önemli oranda icracı bir bakanlık olmaktan çıkarılmıştır. Başbakan'a yardımcı olacak Devlet Bakanlarının sayısı azaltılmış ve böylece Bakanlar Kurulu Başbakan dahil 25 Bakandan teşekkül ettirilmiştir.

Hükümetimizin reformist yapısını ortaya koyan bu ilk icraatlar, toplumun geniş kesimlerinde takdir görmüş ve piyasalarda güvenin oluşumuna katkıda bulunmuştur. Bu çerçevede,

- Ekonomi yönetimi tek bir çatı altında toplanacak,
- Mevcut Hizmet Bakanlıklarının sayısı, ölçüleri, ilgili ve bağlı kuruluşlar bir bütün olarak ele alınacak, merkezi idare reformunun en önemli uygulaması olarak bakanlıkların görev ve yetkileri yeniden tanımlanacaktır.

- Gizlilik dereceli az sayıdaki kararlar hariç, bütün hükümet kararları Resmi Gazete’de yayımlanarak aleniyet sağlanacaktır.
- Makro politikaları oluşturma yetkisi hükümetlerde kalmak şartıyla, bağımsız ve özerk kurumlar ve kurullar düzenleme ve denetleme işlevini sürdürecektir; özerk kurumların kamuoyuna, hükümete ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne düzenli bilgi vermeleri sağlanacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Katılımcı ve çoğulcu demokrasi ve yönetimde etkinlik ilkeleri doğrultusunda, Hükümetimiz döneminde kapsamlı bir yerel yönetim reformu gerçekleştirilecektir.

- Yerel Yönetim Reformu çerçevesinde, merkezi idare ile yerel idareler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı, üniter devlet anlayışımıza dayalı olarak, etkinlik, verimlilik ve çağdaş yönetim ilkelerine uygun olarak yeniden belirlenecektir.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda belirtildiği gibi, merkezi idarenin görev ve yetkileri tek tek belirlenecek ve bunun dışında kalan tüm görevler yerel yönetimlere bırakılacaktır. Bu çerçevede, merkezi idare politika belirleme, standart oluşturma, denetleme ve eğitim faaliyetlerinden sorumlu olacak, uygulamaya yönelik görev, yetki ve kaynaklar yerel yönetimlere devredilecektir

- Yerel yönetimler; merkezi idarenin belirleyeceği ilke ve standartlara, ulusal ve bölgesel planlara uygun olarak mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması konularında kendi kararlarını alan, kaynaklarını oluşturan, uygulayan ve vatandaşların denetimine açık çağdaş idari birimler olarak yeniden yapılandırılacaktır.
- Mahalli idareler insan kaynakları ve mali açıdan güçlendirilecek, İl Genel Meclisleri katılımı artıracak şekilde yeniden yapılandırılacak ve gerçek anlamda birer yerel meclise dönüştürülecektir
- Büyükşehir Belediyesi kurulması objektif kriterlere bağlanacaktır. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki görev-yetki paylaşımı, hizmetlerde aksamaya yol açmayacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

İl İdareleri yeniden yapılandırılarak;

- Bakanlıkların taşradaki görev ve yetkileri, Valiliklere ve İl Özel İdarelerine devredilecektir. Yerel tercihler dikkate alınarak, sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardımlaşma, turizm, çevre, köy hizmetleri, tarım, hayvancılık, imar ve ulaşım hizmetlerinin il düzeyinde karşılanması sağlanacaktır.
- Hizmeti etkin bir şekilde götürecek ölçüde sahip alt bölgeler bazında Bölgesel Kalkınma Kurumları oluşturulacak, ulusal stratejilerle uyumlu, bölge potansiyeline odaklı bir yaklaşımla bölgesel kalkınma plan ve programları uygulanacaktır.

- İl İdareleri ulusal strateji, bölgesel plan ve bakanlıkların oluşturduğu politikalar ve ilin ihtiyaçları çerçevesinde plan, program ve uygulamalar yapacaktır.
- Ulusal ölçekte stratejik bir değer taşıyanlar dışındaki tüm hazine arazileri belediye sınırları içinde belediyelere, diğer bölgelerde ise il idarelerine devredilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimiz, ekonomik faaliyetlerin nihai amacının insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesi olduğuna inanır.

Milletimizin teşebbüs gücü, ekonomik gelişmenin en önemli kaynağıdır. Devletin ekonomideki temel rolü, piyasalarda serbest rekabet koşullarını sağlamak ve teşebbüs gücünün önündeki engelleri kaldırmaktır.

Hükümetimiz'in en önemli hedefi, devlete olan güveni yeniden inşa etmektir. Devlet, yapacağı düzenleme ve denetimlerle, serbest piyasa sisteminin işleyişindeki aksaklıkları giderecek, verimliliği artıracak, sistemin kötüye kullanılmasını önleyecektir.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik, ekonomik ve demokratik gelişimin sağlanması bakımından öncelikli hedefimizdir. Öte yandan AB'nin sunduğu ekonomik ve demokratik standartlar, yasal ve kurumsal düzenlemeler, tam üyelik şartına bağlı olmaksızın desteklenecektir.

Tarihi, coğrafi ve ekonomik bağlarımızdan kaynaklanan diğer bölgesel entegrasyonlar ve komşu ülkelerimizle ekonomik işbirliği çabaları da AB'nin tamamlayıcısı olacak bir anlayış içinde sürdürülecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Uygulanan yanlış programlar ve yönetim hataları yüzünden gerekli reformlar yapılamadığı için ülkemiz, yüksek enflasyon, büyük bir kamu borç stoku, düşük büyüme ve dengesiz gelir dağılımı, yüksek işsizlik gibi ciddi sorunların içine düşmüştür.

Hükümetimiz, enflasyonu tek haneli rakamlara indirmek, kamu borç stokunu düşürmek, yüksek ve istikrarlı bir büyüme performansına ulaşmak için yürürlükteki ekonomik programın aksayan ve yetersiz bölümlerini de dikkate alarak toplumumuzun desteğini alacak yeni bir ekonomik program uygulayacaktır.

Türkiye'de özellikle son dönemlerde uygulanan kamu açıklarına dayalı ve sadece sıcak para girişi ile desteklenen büyüme modelinin daha fazla sürdürülemeyeceği açıktır. Büyümeyi sağlayacağımız temel kaynaklar; verimlilik artışı, atıl üretim faktörlerinin harekete geçirilmesi, uluslararası ölçekte rekabet edebilir mal ve hizmet üretimi ile doğrudan yabancı sermaye girişi olacaktır.

Hükümetimizin uygulayacağı maliye politikasının temel önceliği, mali disiplini sağlayarak, borç stokunu sürdürülebilir seviyeye indirmek ve makro ekonomik istikrarı koruyacak faiz dışı fazlalığı vermektir. Faiz dışı fazlanın büyüklüğü, borç stokunun sürdürülebilir bir yapıda gelişmesine imkan verecek düzeyde belirlenirken, bileşimi, ekonomik verimlilik, büyüme ve sosyal politikalar dikkate alınarak şekillendirilecektir. Bu kapsamda, faiz dışı fazla hedefi içinde kalmak şartıyla, verimsiz harcamalar kısılarak üretken harcamaların artırılması veya ekonomik aktiviteyi canlandıracak

vergi indirimlerine gidilmesi gibi önlemler dikkatle değerlendirilecektir.

Kamu borç stoku kabul edilebilir ve sürdürülebilir seviyelere indirilecektir. Bunu sağlamak için; faiz dışı dengede fazla verilmeye devam edilecek, özelleştirme hızlandırılacak, ilave gelir kaynakları bulunacak, ekonomide istikrarlı bir büyüme sağlanacak ve reel faiz oranlarının hızla makul düzeylere gerilemesi için gerekli güven ve istikrar ortamı oluşturulacaktır.

Kamu borç stokunun azalmasıyla, kamunun finans sektöründeki fonları emmesi sona erecek, finans sektöründeki kaynaklar özel sektör kuruluşlarına yönlendirilecektir. Böylece yatırım, üretim ve istihdam artışı sağlanacaktır.

Para politikasında kısa dönemde enflasyonu düşüren, orta vadede ise fiyat istikrarına öncelik veren strateji sürdürülecektir. **Merkez Bankası'nın bağımsızlığı korunacaktır.** Enflasyonda kalıcı bir düşüğe ulaşılması ve para politikasına güvenin tesis edilmesini müteakip, para politikası uygulamasında Merkez Bankası, fiyat istikrarıyla çelişmemek kaydıyla, büyüme ve istihdamın sağlanmasını da dikkate alacaktır.

Döviz kurlarında öngörülebilirliği sağlamak amacıyla, dövizde vadeli işlemler piyasası geliştirilecektir. Siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanmasıyla paralel olarak kurlarda da istikrar sağlanacaktır.

Dalgalı kur politikasına devam edilecektir. Ancak, Merkez Bankası, döviz piyasalarındaki makro ekonomik

temellerle bağlantısı olmayan ve spekülâtif nitelikli dalgalanmalara daha duyarlı bir biçimde müdahale edecektir. Döviz kurunda sağlanacak istikrarın, açık pozisyon oluşturarak kar elde etme şeklinde istismarını önlemek için, bankaların açık pozisyonlarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Merkez Bankası tarafından sıkı bir biçimde kontrol edilmesi sağlanacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Yapacağımız yapısal reformlar makro ekonomik istikrarı kalıcı kılacak, ekonominin şoklara karşı dayanıklılığını, verimliliğini ve rekabetini artıracak ve üretim potansiyelimizin tam olarak kullanımını sağlayacaktır. Bu reformlar, tüm toplum kesimlerinin katılımı sağlanarak ve ülke koşulları dikkate alınarak süratle hayata geçirilecektir.

Hükümetimizin ekonomide gerçekleştireceği yapısal reform programı;

- Kamunun yeniden yapılanması,
- Kamu harcamalarında disiplin, tasarruf ve şeffaflığın sağlanması,
- Özelleştirmenin hızlandırılması,
- Yerli ve yabancı yatırımlar için ortamın iyileştirilmesi,
- Mali sektör ve sosyal güvenlik sisteminin ıslahı,
- Tarımda yeniden yapılanma ve verimliliğin artırılması,

gibi alanları kapsayacaktır.

Parasal ve mali disiplinin sağlanmasının yanında, yapısal reformların uygulanması, ülkemizde güven ortamını oluşturacak ve belirsizlikleri azaltacaktır. Buna bağlı olarak enflasyonda ve reel faizlerde kalıcı bir düşüş sağlanacaktır. Makro ekonomik istikrarı sağlamaya yönelik para ve maliye politikalarına ilaveten, reel sektörün canlanması için gerekli destek verilecek, üretim, yatırım, ihracat ve istihdamın artırılmasıyla birlikte arzulan büyüme seviyesine ulaşılabilecektir.

Hükümetimiz, üstlendiği sosyal sorumlulukların gereği olarak, krizden olumsuz etkilenmiş kesimlerle yakından ilgilenecek, sosyal yardım projelerini uygulamaya koyacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Resmi verilere göre, nüfusumuzun yüzde 15'i açlık sınırının altındadır. Hükümetimiz, insan haklarına ve Anayasaya aykırı olan bu acı tabloya kayıtsız kalmayacaktır. Hükümetimiz, uygulayacağı sosyal politikalar çerçevesinde bu acil sorunun çözümüne öncelik verecektir.

Hükümetimiz, açıkladığı ekonomik programların arkasında güçlü bir siyasi irade ile duracaktır. Böylece, ekonomide şiddetle ihtiyaç duyulan güven ve öngörülebilirlik çok kısa bir zamanda sağlanacaktır.

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimizin vergi politikaları ekonomik programı ve kamu kesimi dengelerini göz önünde bulunduran, reel sektörü ve sosyal politikaları dikkate alan bir anlayış içinde uygulanacaktır. Bu çerçevede, vergi sistemimizin sağlıklı bir yapıya kavuşturulabilmesi için kapsamlı bir vergi reformu yürürlüğe konulacaktır.

Yapılacak bu reformun çıkış noktası vergide adalet ve ödeme gücü ilkeleri olacak, bu ilkelerin ve sağlıklı bir vergi yapısının sadece vergi kanunlarında yapılacak düzenlemelerle gerçekleşmeyeceği, uygulamanın da aynı ölçüde önemli olduğu ve bu alanda yapılması gereken çok şey bulunduğu gözden uzak tutulmayacaktır.

Uygulayacağımız ekonomik programın önemli bir ayağı da, kamu harcamaları reformu olacaktır. Etkin, verimsiz ve şeffaf olmayan kamu harcama sistemimizin iyileştirilmesi için yapılacak kamu harcama reformu şu dört hedefe yönelecektir:

- Makro ekonomik istikrarın sağlanması,
- Kaynakların stratejik hizmet önceliklerine göre tahsisi,
- Kamu hizmetlerinin tutumluluk, verimlilik ve etkinlik ilkelerine göre yürütülmesi,
- Kullanılan mali yetkilerin hesabının verilerek saydamlığın sağlanması

Yeni mali yönetim anlayışımızla, kamu oyu ve halkımıza daha fazla bilgi verilerek yolsuzluk ve savurganlık önlenmiş olacaktır. Bu yeni yaklaşım, daha az kaynakla daha çok iş yapma imkanını sağlayacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Son yıllarda tasarruf sahipleri ile yatırımcılar arasındaki aracılık işlevi zayıflamış, krizlere karşı kırılgan ve verimsiz çalışan ve ekonomik krizlerden önemli ölçüde etkilenmiş olan bir finans sektörü ortaya çıkmıştır. Finans sektörünün sağlıklı bir

yapıya kavuşturulması için uyguluyacağımız politikaların temel hedefleri:

- Üretken yatırımları, büyümeyi ve makro ekonomik istikrarı destekleyen,
- Şoklara dayanıklı ve sağlıklı işleyen,
- Ekonomimizin ihtiyaç duyduğu uzun vadeli fonları temin eden,
- Mali sektörün büyümesini sağlayarak mali derinliği artıran,
- Mali sistemde rekabet koşullarını oluşturan ve
- Sistemin daha etkin ve verimli çalışmasını sağlayan

bir finansal sistem oluşturmaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin (KİT) bir çoğu faaliyette buldukları sektörlerde tekel veya belirleyici konumdadır. Kamu mülkiyetinin avantajlarını kullanarak riski olmayan bir ortamda çalışmaları, piyasa mekanizmasının işleyişini bozmaktadır. Siyasi müdahaleler sonucu ekonomik rasyonelliğini yitirerek kamuya yük haline gelen KİT'lerin özelleştirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Özelleştirmenin temel amacı, ekonomide serbest piyasanın daha iyi işlemesi için gerekli koşulların oluşumunu sağlamak, etkinlik ve verimliliği artırmaktır. Piyasa ekonomisinde kamunun iktisadi rolü, piyasa mekanizmasının iyi çalışması için gerekli düzenleyici ve denetleyici mekanizmaları oluşturmaktır.

KİT'lerin özelleştirilmesinde kararlı olan **Hükümetimiz**, özelleştirme süreç ve uygulamalarını hızlandırmaya yönelik politikalarını oluşturacak ve gerekli tedbirleri alacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Yatırımlarda Devlet Yardımları ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar hakkında birer Çerçeve Kanun çıkarılacak ve yatırımcıların önündeki bürokratik ve idari engeller kaldırılarak, yerli ve doğrudan yabancı yatırımlara yönelik politikaların belirlenmesi yetkisi tek elde toplanacaktır.

Uygulamaların, gerektiğinde mahalli kurumlar ile meslek kuruluşu gibi sivil toplum örgütleri tarafından yürütülmesi sağlanacaktır.

Kurulacak yeni sistem; yerel ve sivil toplum örgütlerinin görüş ve önerilerine açık olacak, esnek, pratik, zamanında ve yerinde müdahalelere imkan verecektir.

DPT Müsteşarlığı bünyesinde, Yatırımlarda Devlet Yardımları politikasını belirleyecek, bütün kurum ve kuruluşlarca uygulanacak devlet yardımlarının koordinasyonunu sağlayacak, uygulama sonuçlarını değerlendirerek AB'ne bildirimde bulunacak yeni bir birim oluşturulacaktır. Böylece, tüm politikalar, kalkınma planları ve yıllık programlar da dikkate alınarak tek elden tespit edilecek, şekillendirilecek ve uygulama sonuçlarına göre bölgesel ve sektörel bazda yeni tedbirler belirlenecektir.

Halen teşvik belgesi kapsamında uygulanan ve gereksiz bürokratik işlemleri içeren vergisel destek unsurları, AB mevzuatı ve diğer uluslar arası yükümlülüklerimiz de dikkate

alınarak ilgili Kanunlarda yapılacak değişiklikler ile teşvik belgesiz ve otomatik olarak KOBİ'ler de dahil tüm yatırımlara uygulanır hale getirilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Küreselleşmenin olumsuz etkilerinden korunmak, sektörel ve bölgesel bağımlılıktan kurtulmak ve rekabet edilebilecek alanları belirlemek amacıyla, özel sektör katılımı ile ihracata dönük bir stratejik planlama yapılacaktır. İhracat teşvik mevzuatı, uzun dönemli stratejiye göre ilgili tüm kuruluşların koordinasyonu sağlanarak revize edilecektir.

Üretilen ürünlerde daha fazla katma değer oluşturabilmek için kendi markası ile ihracat yapan firmalar desteklenecektir.

İhracatçı firmaların rekabet gücünün artırılabilmesi için, istihdam ve haberleşme üzerindeki yüksek vergiler düşürülerek ihracatçı firmaların başta enerji olmak üzere girdi maliyetleri aşağı çekilecektir.

Sınır ticaretinin yeniden düzenlenmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Vadeli döviz piyasalarının oluşturulması ve ihracatçılara döviz kurlarını sigorta ettirebilme imkanı getirilerek ihracatta belirsizliğin azaltılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Eximbank yeniden yapılandırılarak, ihracat hamlemizin motoru haline gelebilmesi için kaynak yapısı güçlendirilecek; bürokratik işlemler azaltılarak basitleştirilecek ve özellikle teminat sorununu kolaylaştırıcı önlemler alınacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Arz ve kaynak güvenliği ve çeşitliliğini sağlamak, ülkenin bu alandaki yatırım ihtiyacını belirlemek ve ihtiyaç duyulan enerjinin ekonomik ve güvenilir olarak temin edilebilmesi için uzun dönemli stratejiler ve politikalar geliştirilecektir.

Elektrik enerjisi satış fiyatının ucuzlatılması ve özellikle sanayi sektörüne ucuz enerji temin etmek üzere; elektrik üretim maliyetlerinin, kayıp-kaçak oranlarının, verimsiz kullanımların ve satış fiyatlarının içindeki fon ve payların düşürülmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

Enerji piyasasının rekabete açılması hızlandırılacaktır. Bu kapsamda, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasındaki yetki ve sorumluluk alanları netleştirilerek, Bakanlığın politika belirleme yönü güçlendirilecek, uygulamaya ilişkin hususlar Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'na bırakılacaktır. Bu kapsamda, elektrik enerjisi üretim ve dağıtım tesislerinin özelleştirilmesi hızlandırılacaktır.

Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet, İşletme Hakkı Devri uygulamaları gözden geçirilecek, özel sektör tarafından bir izne veya anlaşmaya dayalı olarak yürütülen girişimlerle ilgili olarak yaşanan sorunlar en kısa sürede çözüme kavuşturulacaktır.

Komşularımızdaki petrol ve doğal gazın dünya pazarlarına açılmasında ülkemizin dağıtım terminali olma imkanları iyi değerlendirilerek Ülkemiz enerjide bölgesel güç haline getirilecektir. Bu kapsamda, elektrik enerjisi alanında

Avrupa ve bölge ülkeleri ile elektrik alış verişine imkan sağlayacak iletim altyapısının ve piyasa düzeninin geliştirilmesine önem verilecektir. Özellikle, Hazar Bölgesi doğal gaz ve petrolünün ülkemiz üzerinden dünya pazarlarına nakline yönelik politikalar sürdürülecektir.

Enerji üretiminde yerli kaynakları önceleyen bir enerji politikası geliştirilecektir.

Petrol ve doğal gaz politikalarımızın; dış politikamız ile uyumlu hale getirilerek kardeş Orta-Asya ve Kafkasya ülkeleri ile ilişkilerimizde birleştirici bir unsur olması sağlanacaktır.

Çevrenin bir değer ve maliyet unsuru olduğu dikkate alınarak, enerji dönüşüm işlemleri sırasında ortaya çıkan kirleticiler titizlikle kontrol edilecek ve çevrenin korunması amacıyla, temiz enerji kaynakları ve dönüşüm teknolojilerinden yararlanılacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Madencilik sektöründe; arama faaliyetlerine ağırlık verilerek ekonomik olarak işletilebilir maden rezervlerimizin artırılması, sanayi ve enerji sektörlerinin hammadde taleplerinin ucuz ve güvenli bir şekilde sağlanması ve işlenmiş ürün ihracatımızın artırılması sağlanacaktır.

Bu amaç doğrultusunda;

- Ruhsatı kamuya ait maden sahaları tedricen özel sektöre devredilecek, maden arama ve işletme aşamalarında bürokrasiyi azaltıcı tedbirler alınacaktır.

- Yüksek bir pazar potansiyeline ve mukayeseli üstünlüğe sahip olduğumuz, katma değeri yüksek işlenmiş mermer ihracı desteklenecektir.
- Endüstriyel minerallerin arama, işletme ve son kullanımına ilişkin faaliyetlere önem verilecektir.
- Maden üretiminde, çevreye zarar verilmemesine büyük özen gösterilecektir.
- Bor işletmeleri özerk bir yapıya kavuşturulacak, Bor Araştırma Enstitüsü kurulacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Ulaştırma sektöründe Hükümetimizin birinci önceliği, ulaşımın alt sektörleri arasındaki bütünleşmenin temini, ekonomik büyüme amacına en fazla katkının sağlanması ve çevreyi tahrip etmeyen bir ulaştırma alt yapısının oluşturulmasıdır. Bu amaçla, ülke ekonomisinin ve sosyal hayatın beklentilerine uygun ulaştırma alt yapısını oluşturmak üzere, taşıma türleri arasında dengeyi sağlayacak bir **ulaştırma ana planı** hazırlanacaktır.

Ulaştırma alt sektörlerinin tamamını ele alan bir **ulaştırma bilgi sistemi** geliştirilecektir.

Hükümetimiz, ülkemizde yıllardır adeta kaderine terk edilen **demir yollarımızın**, özel sektörle birlikte ve çağdaş işletmecilik anlayışı çerçevesinde geliştirilmesine özel öncelik verecektir. TCDD Genel Müdürlüğü, bu amaçla yeniden yapılandırılacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Sürdürülebilir turizm politikasının gereği olarak, turizm alanındaki tüm uygulamalarda doğal-kültürel ve sosyal çevrenin talep ve gereklerini göz önünde bulunduran bir anlayış benimsenecektir.

Turizm sektöründe yönetim, yatırım ve pazarlama alanlarındaki tüm politikalar, mevcut “ürün ve işletme” odaklı anlayıştan kurtarılarak, fiziki, kültürel ve sosyal çevre uyumu içinde tasarlanmış “destinasyon” odaklı bir anlayışa kavuşturulacaktır.

Turizm Bakanlığının, sektörel örgütlerin ve yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve ilişkileri, yukarıda ifade edilen anlayış içinde yeni bir yasal çerçeveye kavuşturulacaktır. Bu düzenlemeler ile sektör örgütlerinin ve yerel yönetimlerin yetki ve imkanlarını artıran mevzuat alt yapısı geliştirilecektir.

Bir turizm ülkesi olarak “Türkiye” markasının oluşturulmasına dönük tanıtma projelerine önem verilecek, bu projelerin özellikle dış ticaret ve yabancı sermaye politikalarımız ile koordinasyonu gözetilecektir.

Ülkemizin zengin turizm potansiyeli harekete geçirilerek dünya turizm pastasında önemli bir yer tutan iş-kongre, fuar, spor ve kültür turizmi alanlarında, dinlence turizminde edindiğimiz konuma gelmemizi sağlayacak bir hamle başlatılacaktır.

İstanbul, sahip olduğu devasa turizm potansiyeli ile özel olarak ele alınacak ve yerel yönetimlerle işbirliği halinde bu potansiyelin harekete geçirilmesi için tüm katkılar sağlanacaktır.

Turizm yatırımları, “bölge geliştirme” anlayışı içinde, yabancı sermayenin cezbedilmesinde başvurulacak önemli araçlardan biri olarak değerlendirilecektir. Bu çerçevede, yabancılara mülk satışına imkan veren hukuki düzenlemeler yapılacak, yeni turizm bölgeleri yaratılacak ve ülkemizin turizm gelirlerinde kayda değer artışlar gerçekleştirilebilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Ne yazık ki, ülkemizde köylülerimiz ve çiftçilerimiz yıllarca ihmal edilmiş, özellikle son yıllarda yaşanan derin ekonomik krizden tarımda çalışan vatandaşlarımız çok olumsuz etkilenmiştir. Uygulanmakta olan ekonomik program, maalesef bu kesimin problemlerine gerekli duyarlılığı göstermemiş, çiftçilerimiz daha da zor duruma düşürülmüştür.

Türkiye’de tarım sektörünün GSMH içindeki payı yüzde 14’e gerilemiştir. Öte yandan, toplam sivil istihdamın yaklaşık yüzde 40’ı tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu nedenle, tarım sektörü sadece ekonomik politikalar kapsamında değil, öncelikli olarak sosyal politikalar kapsamında ele alınacaktır.

Tarım politikalarımızın temel hedefleri; ülkemizin temel gıda ürünleri üretimi bakımından sadece kendi kendine yeterli olmakla yetinmemesi, uluslararası piyasalarda rekabet edebilmesi, verimli tarım arazilerinin sürekli işlenir halde tutulması ve tarımsal üretimde verimliliğin artırılmasıdır.

Bu temel hedeflere ulaşmak için aşağıdaki politikalar uygulanacaktır:

- Fiyatların serbest piyasada oluşması esas alınarak, üretimin piyasa koşullarındaki talebe göre

yönlenmesi sağlanacaktır. Devlet, tarım ürünlerinin ticaretini yapmayı bırakacaktır.

- Ürün borsalarının gelişmesi desteklenecek, bu borsalarda vadeli işlemlerin başlatılması için gerekli önlemler alınacaktır.
- Tarımda devlet desteği, her bölge ve her ürün için ayrı ayrı projeler kapsamında ele alınacak, programlar uygulanırken ülkemizin gerçekleri göz önünde bulundurulacaktır.

Hayvancılık alanında ise;

- Üretici örgütlenmeleri teşvik edilecek, daha büyük ölçekteki işletmelerin oluşması sağlanacak, böylece ölçekten doğan ekonomi elde edilecektir.
- Entegre hayvancılık işletmelerinin kurulması desteklenecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Ekonomi politikaları toplumun refahını artırmada ve insanlara kaliteli yaşam koşulları oluşturmada zorunlu olmakla birlikte, tek başına yetersiz kalmaktadır. Etkili sosyal politika uygulamaları ile birleşmeyen ekonomi politikaları, toplumdaki destek alamadığı için başarısız olmaktadır. Bu nedenle, Hükümetimiz, ekonomik kalkınma politikalarını sosyal politikalarla dengeli bir şekilde yürütecektir.

IMF ile birlikte uygulamaya konulan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programında ağırlık finans sektörüne verilmiş ve sosyal

boyut ihmal edilmiştir. Sonuç olarak, sosyal politikalar alanında bir gelişme sağlanamadığı gibi, özellikle dar gelirli kesim ekonomik krizden daha çok etkilenmiş ve bu zamana kadar yaşanmayan bazı sosyal tepkilerle karşılaşmıştır. Bu kesimleri krizin etkisinden kurtarmaya yönelik bazı sosyal tedbirler alınmazsa gelecekte ortaya çıkacak sosyal tepkilerin boyutunu tahmin etmek güç hale gelecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Son yıllarda, özellikle ekonomik krizlerin etkisiyle, kesimler arasındaki gelir dağılımı büyük oranda bozulmuş, ücretlerde meydana gelen reel kayıp ve artan işsizlik sonucu halkımızın refah düzeyinde önemli düşüşler meydana gelmiştir. Krize karşı dayanma gücü aşınan yoksul kesimlerde sosyal huzursuzluklar artmıştır.

Türkiye OECD ülkeleri içinde gelir dağılımı en bozuk ülkelerden biri haline gelmiştir.

Özellikle kentlerde artan yoksulluk, geniş halk kitlelerinin ekonomik, siyasal ve sosyal hayattan dışlanması ve giderek **marjinalleşmesine** neden olmaktadır. Bu durum, kentlerde asayiş ve huzurun bozulmasına, zenginle yoksullar arasındaki yaşam standardı farkının açılmasına, toplumsal kutuplaşmaya ve "**umutsuzluk**" duygusunun yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Kesimler arası gelir dağılımındaki bozukluk yanında, bölgeler ve iller arasındaki gelişmişlik farkları da artarak devam etmektedir.

Hükümetimiz, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele politikalarının başarılı olabilmesi için “insan”ı ekonomik kalkınmanın merkezine oturtmayı aynı zamanda “ahlaki” bir zorunluluk olarak görmektedir.

Bu anlayış içinde, gelir dağılımı ve yoksullukla mücadele alanında aşağıdaki politikalar hayata geçirilecektir.

- **Hükümetimizin uygulayacağı ekonomik program ve politikalarda, “sosyal adalet” gözetilecek ve “insan”ı merkeze koyan yeni bir kalkınma yaklaşımı benimsenecektir. Uygulanacak ekonomik program, sosyal politikalarla uyumlu, sosyal bütünleşmeyi ve dayanışmayı sağlayıcı, işsizliği azaltıcı ve yoksulluğu ortadan kaldıracı nitelikte olacak; ekonomik büyümeden elde edilecek nimetlerin adaletli bölüşümünü sağlayacak insani bir yapı taşıyacaktır.**
- **Çalışan kesimlerin vergi yükü kademeli olarak hafifletilecektir.**
- **Kapsamlı bir “yoksullukla mücadele” programı uygulamaya konulacaktır.**
- **Açlık sınırı altındaki nüfusa götürülecek hizmetlerin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi için bir veri tabanı kurulacak ve açlık sınırının altındaki aileler belirlenecek ve desteklenecektir.**
- **Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve sağlıklı bir nesil yetiştirme hedefleri doğrultusunda yoksulluk sınırı altında olan ailelerin çocuklarına eğitim ve sağlık yardımları yapılacaktır.**

Değerli Milletvekilleri,

Yolsuzluk, “**kamu imkanlarının kişisel çıkarlar için kötüye kullanılması**”dır. Sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal ve her şeyden önemlisi ahlaki çöküntü ve çürümüşlüğü ürün ve göstergesi olan yolsuzluk, halkın bürokrasiye, siyaset kurumuna ve genel olarak devlete ve adalete güven duygusunu zayıflatmaktadır.

Yolsuzluğun önlenmesinde temel öncelik, siyasetin ve kamu yönetiminin yolsuzluktan arındırılması olacaktır. Bu mücadele yapılırken toplumun temiz kalmış geniş kesimleri ve sivil toplum örgütleri sorunun çözümüne katılarak, mücadele topluma mal edilecektir.

Kamunun kaynak dağıtım mekanizmalarında yolsuzluğun azaltılabilmesi için vergi, ihaleler, devlet yardımları, krediler, teşvikler, sübvansiyonlar, gümrük işlemleri, işe alma, terfi ve tayinlerde, siyaset-sermaye ilişkilerinde şeffaflık sağlanarak siyasi kayırmacılık önlenecektir.

Yolsuzlukla mücadele çerçevesinde **Hükümetimiz** aşağıdaki önlemleri alacaktır.

- Yolsuzluğun ahlaki çürümüşlükle ilgisi dikkate alınarak, özellikle meslek ve iş ahlakı alanında standartlar yükseltilecek, kamu yönetiminde en az teknik yeterlilik kadar, dürüstlüğe de önem verilecektir.
- **Siyasetin finansmanının şeffaf hale getirilmesi ve objektif kriterlere bağlanması için Siyasi Partiler Yasasında gerekli düzenlemeler yapılacaktır.**

- Yolsuzluk ve usulsüzlük konusundaki cezalar ağırlaştırılacak, hukuki süreç hızlandırılarak, yolsuzlukların adalet sistemine gölge düşürmesi önlenecektir.
- Kamu yönetiminde gereksiz yere genişletilen “gizlilik kültürü” ile mücadele edilecek, kamunun bütün iş ve işlemlerinde şeffaflık asıl, gizlilik istisna olacaktır. “**Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu**” çıkarılacak ve kamu kuruluşlarının evrak akış sistemleri ve karar alma süreçleri yeniden düzenlenecektir.
- Kamuda denetim birimleri arasındaki karmaşık yapı sadeleştirilecek, performans odaklı etkin bir denetim yapılması yönünde tedbirler alınacak, denetime kapalı alanlar en aza indirilecektir.
- Kamudaki karar vericilerin karar vermesini dahi engelleyecek boyuttaki hantal ve sonuca dönük olmayan denetim sistemi, etkin ve sonuca dönük bir denetim yapısına dönüştürülecektir.
- Türkiye'nin, Avrupa Konseyi çerçevesinde oluşturulan Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubuna (GRECO) katılımı sağlanacak, Konsey tarafından hazırlanan Yolsuzluklar Hakkında Ceza Hukuku Sözleşmesi ile Yolsuzluklar Hakkında Medeni Hukuk Sözleşmesi imzalanarak onaylanacaktır. Yolsuzlukların önlenmesinde uluslar arası işbirliğine önem verilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Vatandaşlarına geçimlerini sağlayacak iş imkanları oluşturmak, çağdaş devletin temel görevlerindedir.

Genç bir nüfusa sahip olan ülkemiz, artan nüfusa yetecek istihdam alanı açamamaktan kaynaklanan “yapısal işsizlik” sorunu ile karşı karşıyadır. Bu sorunların çözüme kavuşturulması ve işsizliğin azaltılması için aşağıdaki tedbirler alınacaktır:

- Ulusal ekonomi stratejisi belirlenirken tam istihdam hedef alınacak, bu hedef gözetilerek ekonomik büyümeye, reel sektör yatırımlarını artırmaya ve üretime dönük politikalar geliştirilecektir.
- Ülke gerçeklerine ve teknolojik gelişmelere cevap verecek bir insangücü planlaması yapılacak, mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilecektir: Her yaştaki işsiz ve mesleksiz kişilerin, ilgilerine, yeteneklerine ve fiziki özelliklerine uygun meslek sahibi olabilmeleri amacıyla kısa süreli eğitim ve danışmanlık hizmetleri etkin hale getirilecektir.
- İstihdamdan alınan vergiler ve primler gözden geçirilerek, gerekli önlemler alınmak suretiyle, haksız rekabete yol açan kayıt dışı istihdam ve yabancı kaçak işçi çalıştırılması önlenecektir.
- İstihdam yaratmadaki etkinlikleri ve esneklikleri, konjonktürel dalgalanmalara uyum kabiliyetleri, bölgeler arası gelişmişlik ve gelir farklılıklarının giderilmesindeki önemleri dikkate alınarak, KOBİ’lerin gelişmesi desteklenecektir.

- Emek-yoğun bir sektör olması ve beraberinde yüzü aşkın alt sektörleri harekete geçirmesi nedeniyle inşaat sektörünü canlandırıcı önlemler alınacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimiz, bir yandan bizi “biz” yapan kültürel değerlerin ve zenginliğin korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması, diğer yandan kültürel yozlaşmanın önlenmesini temel bir politika olarak benimsemektedir.

Yaşadığımız sıkıntıların çoğunun kaynağı ve çözümü eğitimde saklıdır. **HÜKÜMETİMİZİN** eğitimde temel hedefi, büyük önder ATATÜRK’ün özdeyişinde ifadesini bulan “fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller yetiştirmektir.”

Bu amaçla;

Her alanda olduğu gibi Türk Milli Eğitim sisteminde de insan merkezli bir anlayışa geçmek üzere, toplumun ihtiyaçlarına ve çağdaş uygarlık gereklerine göre yeniden yapılanma sağlanacaktır.

Çağdaş ve demokratik milli eğitim reformumuzun hedefi, evrensel standartlara uygun bir yapılanma içinde,

- Özgür düşünen ve bağımsız karar verebilen,
- Yeniliklere açık,
- Özgüven sahibi,
- Hayata olumlu bakan,
- Problem çözme, iletişim ve organizasyon yeteneği gelişmiş,

- Bilim ve teknoloji üretebilen,
- İçinde yaşadığı toplumun değerlerine duyarlı

bireylerin yetişmesine uygun koşulların ve fırsatların üretilmesi ve topluma sunulmasıdır.

Ülkemizde nitelikli bir eğitim sağlanabilmesi için;

- Dünyadaki yönetim anlayışında meydana gelen değişime paralel olarak, eğitim politikalarının belirlenmesinde ve hizmet sunumunda yerel idareler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının inisiyatif ve katılımları sağlanacak; eğitimde yönetişimci, demokratik bir anlayış sergilenecektir.
- Önyargılı ve ezberciliğe dayanan eğitim yöntemleri terk edilecektir.
- Eğitim ve öğretimde evrensel değerleri öne alan, insanı merkeze yerleştiren demokratik ve çağdaş bir yaklaşım benimsenecektir. Çağdaş eğitim yöntemleri ve teknolojileri yakından izlenecek, özellikle öğrencilerin bilgisayar ve diğer teknolojik araçları kullanma yeteneği kazanmasına özel bir önem verilecektir. Yaygın ve örgün eğitimin her aşamasında e-**eğitim** yürürlüğe konacaktır.
- Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı, eğitim hizmetlerinin etkili koordinasyonuna imkan verecek şekilde yeniden yapılandırılacak; üst kademelerde toplanan yetkiler, alt birimlere ve yerel birimlere dengeli olarak aktarılacak ve yerel yönetimlerin eğitimdeki rolü artırılacaktır.

- Şüphesiz kültürümüzün en önemli taşıyıcı unsuru güzel Türkçemizdir. Türkçe'nin sağlıklı bir mecrada gelişmesi, işlenmesi ve gelecek nesillere daha zengin bir dil olarak aktarılması için Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Türk Dil Kurumu, Üniversiteler ve diğer ilgili kesimlerce gerçekleştirilecek işbirliği ile Türk diline gereken önem verilecektir.
- Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ve çocuklarının bir yandan kendi kültürleri ile bağlarını sürdüreceği, diğer yandan yaşadıkları ortamlarına uyum göstermelerine yardımcı olacak uygulamalar geliştirilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Anayasamızda tanımlanan laiklik ilkesi ve din ve vicdan hürriyetine etkinlik ve işlerlik kazandırılarak, dinin, dini duyguların veya dince kutsal sayılan şeylerin siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlamak amacıyla istismar edilmesi veya kötüye kullanılmasını önleyebilecek bir din eğitimi ve öğretimi, Anayasamızda tanımlanan çerçevede etkinlik ve verimliliğe kavuşturulacaktır. Böylelikle, hem vatandaşlarımızın din eğitimi ve öğrenimi alanındaki beklentileri karşılanacak, hem de bu alanda yaşanan suistimallere son verilmek mümkün olacaktır.

- Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesine paralel olarak çalışma şartları iyileştirilecektir.

- Eğitimin her alanında özel teşebbüs desteklenecek ve özel teşebbüsün eğitimdeki payı artırılacaktır.
- Eğitimin her kademesinde imkan ve fırsat eşitliği sağlanacak, herkese kabiliyeti ölçüsünde alabileceği azami eğitim hizmeti sunulacaktır.
- Mezunlarına yeterli nitelik sağlayamayan mevcut orta öğretim sistemi yeniden ele alınarak mesleki eğitim programları yaygınlaştırılacaktır.
- Eğitim ve öğrenim hakkının kullanılmasının önündeki engeller kaldırılacak, eğitim hayatı boyu sürecek bir süreç olarak kabul ve teşvik edilerek, kademeler arasında yatay ve dikey geçiş imkanları sağlanacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Temel görevi özgürce bilgi üretmek, yaymak, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırma ve incelemeler yapmak ve nitelikli bir eğitim-öğretim vermek olan üniversitelerimiz, son yıllarda uygulanan yanlış politikalar nedeniyle problem yumağı haline gelmiştir.

Hükümetimiz, üniversitelerin çağdaş anlamda öğretim ve araştırma kurumu olmalarını sağlayacak düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), üniversiteler arasında koordinasyon sağlayan, standartlar belirleyen bir yapıya kavuşturulacak; üniversiteler idari ve akademik özerkliği olan, öğretim elemanları

ve öğrencilerin serbestçe bilimsel faaliyette bulunduğu, araştırma ve öğretim kurumları düzeyine çıkarılacaktır.

- Üniversiteler, her çeşit düşüncenin demokratik bir ortamda, hoşgörü içinde öğretilip tartışıldığı, yasakların ve sınırlamaların olmadığı özgür bir foruma dönüştürülecektir.
- Üniversitelerin planlı bir şekilde yurt düzeyinde daha yaygın hale getirilmesi sağlanacaktır. Bunun için, yeni üniversitelerin kurulmasında mevcut potansiyelleri ve imkanları da dikkate alan objektif kriterler geliştirilecektir.
- Üniversitelerin bölgelerindeki potansiyeller de dikkate alınarak belirli alanlarda ihtisaslaşmaları sağlanacaktır.
- Mesleki ve teknik eğitime talebi düşüren, haksız ve adaletsiz uygulamalara sebep olan mevcut üniversiteye yerleştirme sistemi, yarışmayı teşvik edecek ve adaleti sağlayacak şekilde değiştirilecektir.
- Meslek eğitimi veren meslek yüksek okulları, meslek standartlarına uyumlu niteliklere sahip ara insangücü yetiştirecek bir şekilde yeniden ele alınacaktır.
- Açık öğretim, her yaştan ve meslekten insanın bir mesleği öğrenmesine ya da kendisini geliştirmesine imkan veren çok yönlü eğitim kurumları olarak yaygınlaştırılacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Mevcut sağlık sistemimiz, kurumsal yapı, işleyiş, personel yapısı ve dağılımı itibariyle ihtiyaca cevap veremeyecek hale gelmiştir. **Hükümetimiz**, köklü değişiklikler yaparak herkesin ulaşabileceği nitelikli ve etkin çalışan bir sağlık sistemini oluşturmakta kararlıdır.

Maalesef ülkemizde toplam nüfusumuzun ancak yüzde 81'i sağlık sigortası kapsamına alınabilmiş olup, geri kalan yüzde 19'luk bir kitlenin herhangi bir sağlık güvencesi bulunmamaktadır.

Etkin, ulaşılabilir ve kaliteli bir sağlık sistemi, nitelikli bir toplum için vazgeçilmezdir. Devlet, herkesin temel sağlık ihtiyacını, gerekirse özel sektörle işbirliği yaparak yerine getirmek zorundadır.

Mevcut sağlık sistemi bütün yönleriyle çağdaş gelişmelerin dışında kalmış, maliyetler sistem kaçakları nedeniyle çok artmış, sağlık hizmetleri ulaşılamaz hale gelmiş, standart birliği kalmamıştır. Sağlıklı bir nesil yetiştirebilmek için, sağlık hizmetlerinin tüm vatandaşların ulaşabileceği bir yapıya kavuşturulması kaçınılmaz hale gelmiştir. Sosyal güvenlik kuruluşlarının asıl yapması gereken işlerini engelleyen sağlık işleri ile uğraşması, bu kuruluşları da verimsiz hale getirmiştir.

Nitelikli bir sağlık hizmeti için;

- Devlet hastanesi, sigorta hastanesi, kurum hastanesi ayırımı kaldırılarak, **hastaneler idari ve mali yönden özerkliğe** kavuşturulacaktır. Sağlık

Bakanlığı, oluşturulacak bu yeni sisteme göre yeniden yapılandırılacak, sağlık sektörüne rekabet getirilecektir.

- Sağlık hizmetinin sunumu ile finansmanı birbirinden ayrılacaktır. Sağlık sigortası, uzun vadeli sigorta kollarından çıkarılacaktır. Nüfusun tamamını kapsayacak şekilde bir **Genel Sağlık Sigortası Sistemi** kurulacak, prim ödeme gücü bulunmayanların primleri devlet tarafından ödenecektir.
- **Aile hekimliği** uygulamasına geçilerek, sağlam bir **hasta sevk zinciri sistemi** kurulacaktır.
- Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde bilişim teknolojilerinden azami ölçüde yararlanılacak, **sağlık bilgi sistemi** kurulacaktır.
- Hasta Hakları Yönetmeliği Dünya standartlarına göre yeniden düzenlenerek, hasta haklarının korunması konusundaki hukuki eksiklik giderilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Geleneksel dayanışma kültürünün kaybolmaya yüz tuttuğu çağımız toplumlarında, insanların bu gününü ve geleceğini güvencede hissetmelerini sağlayacak bir sosyal güvenlik sistemine ihtiyaç duyulmaktadır.

Mevcut sosyal güvenlik sistemimiz, sosyal güvenlik olmaktan çıkarak devletin sırtındaki kambur haline dönüşmüştür. Gerek örgütlenmesi, gerek aktüeryal dengelere

uymayan prim-karşılık düzeni, gerekse yönetim anlayışı ile mevcut sosyal güvenlik sistemi yeniden yapılandırmaya tabi tutulacak alanların başında gelmektedir.

Sosyal sigorta kuruluşları, uygulanan sigorta programları ile sağlanan haklar ve yükümlülükler açısından farklılık göstermektedir. Bu farklılığın giderilmesi ve kaynaklarıyla kendisini finanse edebilen bir sosyal sigorta sisteminin oluşturulabilmesi için;

- Sosyal güvenlik kuruluşlarında, **norm ve standart birliği** sağlanacak, uluslar arası sözleşmeler ve sosyal güvenliğin temel ilkeleri çerçevesinde **bütünleştirilmiş bir sosyal güvenlik ağı** kurulacaktır.
- Sosyal sigorta kuruluşlarının idari ve mali etkinliği ile teknolojik alt yapıları güçlendirilecek; bilgi teknolojisinden azami ölçüde yararlanılacak; modern yönetim teknikleri uygulanacak; muhasebe sistemleri, uluslar arası muhasebe standartlarına ve birbirleriyle uyumlu hale getirilecektir.
- Prim karşılığı olmayan ödemeler kaldırılacaktır.
- Uzun vadeli sigorta programları ile kısa vadeli programlar birbirlerinden ayrılacaktır.
- Toplumun tüm kesimleri sosyal güvenlik kapsamına alınacaktır.
- Sosyal güvenlik sisteminin bütçe üzerindeki finansal yükü azaltılacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Sağlıklı ve dengeli bir kalkınmayı sağlayacak, serbest rekabet ortamında üretimi, verimliliği, çalışanların refahını ve güvenliğini sağlayacak bir çalışma ortamını oluşturmak ve çalışma barışını sağlayan temellere oturtmak kararlılığımızdır. Bu konuda alınacak tedbirler sosyal tarafların katılımıyla uygulamaya konulacaktır.

Yaşanan derin ekonomik sıkıntılara rağmen, toplum olarak ayakta kalmamızı büyük ölçüde sağlam aile yapımıza borçluyuz. Aynı zamanda güçlü bir sosyal güvenlik kurumu olan aile yapımızın sürdürülebilmesi, içinde yaşadığımız değişim sürecinde daha da önemli hale gelmiştir. **Hükümetimiz**, toplumun temeli olan ailenin korunmasına yönelik çabaları destekleyecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Kadınlarımız hayatın yükünü erkeklerle birlikte paylaşmalarına rağmen, hak ettikleri statüye kavuşamamışlardır. Uygulayacağımız tüm politikalarda bu durumu göz önünde bulunduracaktır. Kadınlarımızın, erkeklerle birlikte her alanda toplumsal sorumluluğu yüklenecek statüye kavuşturulması temel hedefimiz olacaktır.

Sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve ailede mutluluğun sağlanması için kadın sorunlarının giderilmesine büyük önem verilecektir.

- **Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi** ile getirilen ilkelerin uygulanmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.

- Kadına yönelik şiddetin, cinsel ve ekonomik istismarın önlenmesi, muhtaç durumdaki kadınların desteklenmesi ve korunması, öncelikli politikalarımız arasında yer alacaktır.

Gençlik, ülkemizin sadece zenginliği değil, aynı zamanda dinamizminin ve değişim potansiyelinin kaynağıdır. **Hükümetimiz**, toplumun gençlere, gençlerin de Türkiye'ye güvenini sağlamayı temel hedefleri arasında görmektedir.

Hedefimiz, özgür düşünceli, kendi başına karar verebilen, sorgulayan, kendi toplumunun ve evrensel anlayışın doğrularından haberdar, ahlaki değerlere duyarlı ve hayatın güçlükleri ile baş edebilecek donanımlı ve yetenekli gençler yetiştirmektir.

- Gençlik kesimine sunulan hizmetlerde fırsat eşitliğine, gençlerin kişilik, düşünce ve beden yönünden sağlıklı gelişmelerine dikkat edilecek, kültür, sanat ve spor faaliyetleri teşvik edilecektir.
- Gençlik ve spor hizmetlerinde merkezi yönetimin düzenleyici, koordine edici, denetleyici bir rol üstlenmesi, hizmetlerin esas olarak gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün işbirliği ile yerel yönetimlerce yürütülmesi sağlanacaktır. Spor federasyonları idari ve mali özerkliğe kavuşturulacak ve spor teşkilatı yeniden yapılandırılacaktır.
- Yerel yönetimlerin gençlere yönelik kültür, sanat, spor, folklor, okuma ve araştırma faaliyetleri ile özel sektörün bu alana yatırım yapması teşvik edilecektir.

- Madde bağımlılığı ile mücadele için gerekli tedbirler alınacak, bu alandaki çalışmalarını yürüten kuruluşlar arasında etkili bir koordinasyon sağlanacaktır.
- Toplumumuzun dinamizmini ve yenileşme arzusunu siyasete taşımak amacıyla seçilme yaşı 25'e indirilecektir.
- Gençlerimizin serbest zamanlarını daha sağlıklı ve verimli kullanmalarına dönük tedbirler alınacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Çağımızın devlet anlayışında, özürülülerin kendi kendine yetmesi, belli bir bilgi ve kültür düzeyine ulaşması, meslek edinip üretken hale gelmesi ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurarak toplumsal hayata katılmasının sağlanması devlete yüklenen anayasal bir görevdir. Devlet, özürülü vatandaşlarının eğitim, rehabilitasyon, sağlık, hukuk, yönetim gibi alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle, başkalarına en az muhtaç olarak yaşamalarını sağlayacaktır.

“Bedensel ve zihinsel özürleri nedeniyle insanlar arasında ayırım yapılmasına izin verilmeyecektir” ilkesi, **Hükümetimizin** özürülülerle ilgili politikasının temelini oluşturacaktır. Bunların gerçekleştirilmesi için her türlü tedbir alınacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Çevre konusu **Hükümetimizin** duyarlı olduğu konuların başında gelmektedir. Doğal ve çevresel varlıklarımızı bozmadan korumak, gelecek kuşaklara yaşanabilir bir coğrafya bırakmak için her türlü tedbir alınacaktır.

Kentli hakları ve kente karşı işlenen suçlar ile çevre hakkı konusunda halkın katılımı ve denetimi etkin bir biçimde sağlanacaktır.

Deprem, sel, yangın, toprak kayması gibi doğal afetler ve trafik kazası, iş kazası gibi dikkatsizlik ve tedbirsizlik, meslek ve sanatta acemilik sonucu ülkemiz büyük oranda can ve mal kaybına uğramaktadır. Bu kayıpların asgariye indirilmesi için her türlü tedbir alınacaktır.

Kooperatifçilik mevzuatı geçmiş tecrübeler ışığında yeniden gözden geçirilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Hükümetimiz, Türkiye'nin tarihine ve coğrafi konumuna yaraşır, önyargılardan ve saplantılardan arınmış, karşılıklı çıkar ilişkilerine dayalı, gerçekçi bir dış politika izleyecektir. Diğer ülkelerin toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygılı olan Türkiye, başka ülkelerin ve uluslararası kuruluşların da kendi toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygılı olmalarını hak olarak görmektedir.

Değişen bölgesel ve küresel gerçekler karşısında, Türkiye'nin dış politika önceliklerini yeniden tanımlaması ve bu gerçekler ile ulusal çıkarları arasında yeni bir denge oluşturması gerekmektedir.

Bu çerçevede hükümetimiz;

- Türkiye'nin dış politikasını uzun vadeli bir perspektifle, yeni dinamiklere dayanan bölgesel ve küresel konjonktürle uyumlu hale getirecektir.

- Kamu kurumları bünyesinde dış politika alanında faaliyet gösteren araştırma merkezleri, dış politika enstitüleri ve üniversitelerdeki uluslararası ilişkiler bölümleriyle işbirliği yapılacaktır.
- Türkiye, bulunduğu bölgede bir istikrar unsurudur. Bu niteliğiyle, çevresindeki kriz bölgelerinde daha fazla inisiyatif alacak ve krizlerin çözümüne daha somut katkı sağlamaya çalışacaktır. Ulusal çıkarlarıyla ilgili bölge ve kıta ölçekli gelişmeleri sadece izleyen değil, aynı zamanda yönlendiren aktif bir diplomasi takip edilecektir.
- Hükümetimiz, bölgesel güvenlik ortamının, ekonomik kalkınmaya önemli katkıda bulunduğu görüşündedir. Bu nedenle, Türkiye, yakın çevresinde güven ve istikrarın tesisi için daha fazla çaba sarf edecek, komşularıyla diyaloga dayalı ilişkiler sürdürme çabasını artıracak, böylelikle bölgesel işbirliğinin gelişmesine daha fazla katkıda bulunacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye'nin gerek coğrafi, gerekse tarihi açıdan Avrupa ile yakın ilişkileri bulunmaktadır. Avrupa ülkeleriyle ilişkiler Türkiye'nin dış politika gündeminde en üst sıralarda yer almaya bundan sonra da devam edecektir.

Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliği Hükümetimizin hedeflerinin başında gelmektedir. Bu amaçla,

Türkiye'nin adaylığının genişleme sürecinde geri çevrilmez bir niteliğe sahip olduğunun tescil edilmesini teminen, katılım müzakerelerinin başlatılmasına çalışılacaktır. **Hükümetimiz**, Kopenhag kriterlerini tam olarak yerine getirme konusunda kararlıdır. Türkiye'nin Avrupa Birliği ailesi içerisinde hak ettiği yeri en kısa zamanda almasının iki tarafa getireceği kazanımların yanı sıra Avrupa kıtasının ötesinde barış, istikrar ve güvenlik yönlerinden olumlu sonuçlar doğuracağı kuşkusuzdur.

- Bu çerçevede, TBMM tarafından gerçekleştirilmiş olan uyum yasalarının güçlendirilmesi ve mevzuatımızın temel hak ve özgürlükler açısından bir bütün olarak geliştirilmesi sağlanacaktır. Ayrıca, reformların uygulamaya tam olarak yansımaları ve uygulayıcılar tarafından da özümsemesi için eğitim çalışmalarına ağırlık verilecektir.
- Hükümetimiz Avrupa Birliğine uyum sürecinde ekonomik kriterler ile müktesebata uyum alanlarında gerekli çalışmaları hızlandıracak, kamu kurum ve kuruluşlarının eşgüdüm içinde çalışmalarını sağlayacak, uyum için gerekli olan idari kapasiteyi güçlendirecek ve kamu kurumlarıyla, özel sektör ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliği ve dayanışmayı artıracaktır. Ayrıca, Avrupa Birliği ile mali işbirliğinin geliştirilmesi ve etkin çalışabilmesi için gerekli tedbirlerin alınması sağlanacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

- Türkiye'nin NATO bünyesinde bugüne kadar ortaya koyduğu katkıya paralel olarak, yeni Avrupa Savunma Stratejisi çerçevesinde oluşturulan Avrupa Güvenlik ve Savunma Kavramı (AGSK) içinde hak ettiği yeri alması yolundaki çabaları sürdürecektir. Bu bağlamda, **Hükümetimiz**, milli güç unsurları ve siyaset araçlarından yararlanmak suretiyle gerek bölgesel, gerek küresel planda barış ve istikrarın korunması ve yaygınlaştırılmasına, refah düzeyinin yükseltilmesine bundan böyle de katkıda bulunmaya kararlıdır. Muhtemel her türlü tehdidi caydırmada ve bölgesel ve küresel barış, istikrar ve güvenliğin sağlanmasında çok önemli bir rol oynayan Silahlı Kuvvetlerimizin NATO, BM ve AGİT bünyesindeki faaliyetleri devam edecektir.
- Türkiye ile dost ve müttefik ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik işbirliği, bilim, kültür, teknoloji, yatırım ve ticaret alanlarında yoğunlaştırılarak sürdürülecektir.

Değerli Milletvekilleri,

- **Hükümetimiz**, teröre karşı uluslararası zeminler oluşturulması ve Türkiye'nin bu zeminlerde teröre karşı işbirliği yaparak mücadele edilmesine önem verecektir. Bu çerçevede 11 Eylül sonrası tırmanma eğilimi gösteren dinler ve kültürler arası gerilimlerin azaltılması ve küresel bir barış ortamının

sağlanabilmesi için aktif çaba sarf edecektir. Kültürel çoğulculuğa ve diyaloga dayalı zengin tarihi birikimimiz bu doğrultuda harekete geçirilecektir.

- Amerika Birleşik Devletleri ile uzun yıllardan beri savunma ağırlıklı olan işbirliğini devam ettirecek ve bu işbirliği ekonomi, yatırım, bilim ve teknoloji alanlarına yaygınlaştırılacaktır.
- İyi komşuluk ilişkileri içinde Rusya Federasyonu ile, kültürel yakınlığımız çerçevesinde Orta-Asya ve Kafkasya ülkelerinde tarafların çıkarlarını zedelemeyen, işbirliğine dayalı ilişkiler sürdürülecektir.
- Komşumuz Yunanistan ile karşılıklı ekonomik çıkarlara dayanan ilişkiler artırılarak sürdürülecek ve bu ilişkilerin oluşturacağı güven ortamı sayesinde, daha karmaşık olan siyasi sorunların çözümü için zemin hazırlanacaktır.

Değerli Milletvekilleri,

- Hükümetimiz, Kıbrıs sorununa mutlaka bir çözüm bulunmasının gereğine inanmaktadır. Bu çözümde, gelecekte adadaki Türk varlığını tehlikeye sokacak hiç bir girişime müsaade edilmeyecektir. Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından Kıbrıs konusunda yapılan barış girişimi olumlu karşılanmakla birlikte, **Hükümetimizce** sorunun kalıcı bir şekilde çözümü

için ulusal çıkarlarımız ve Kıbrıs Türk halkının adadaki varlığını ve egemenliğini garanti altına alacak bir müzakere süreci öngörülmektedir.

- Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile tarihi, kültürel ve sosyal yakınlığımıza rağmen, Türkiye'nin bu ülkelerle ilişkilerinde beklentileri karşılayamadığı bir gerçektir. **Hükümetimiz,** Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerin en ileri noktaya taşınarak bölgenin geniş bir işbirliği alanına dönüştürülmesi için çaba sarf edecektir.
- Orta-Doğu'da akan kan, tüm dünya kamuoyunu olduğu gibi, bu bölge ile yakın kültürel ve tarihi ilişkileri olan Türk halkını da üzmemekte ve endişeye sevk etmektedir. Hükümetimiz, din ve ırk ayrımı yapmaksızın, kime ait olursa olsun döktülen kanın ve göz yaşının acilen durdurulmasını sağlayacak tek yolun, kalıcı bir barıştan geçtiğine inanmaktadır. Türkiye, Filistin'de Birleşmiş Milletler kararları doğrultusunda ve Filistin halkının süregelen acılarını dindirecek şekilde barışın tesisine yönelik çabaları desteklemeye devam edecektir. Türkiye Filistin ve İsrail taraflarıyla iyi ilişkilerini sürdürerek barışın tesisine yönelik çabalara katkıda bulunma imkânına sahip olacaktır.
- Balkan politikamız, bölgedeki ülkelerle tarihi, kültürel ve ekonomik ilişkilerimiz ışığında geliştirilecek, gerekirse yeniden şekillendirilecektir. Bölge içindeki gerilimi düşürmek ve barış ortamını

kalıcı kılabilmek amacıyla ortak çıkar alanları oluşturmak için ekonomi ağırlıklı projeler geliştirilecektir.

Değerli Milletvekilleri,

- Hükümetimiz, Türkiye'nin Arap Dünyasıyla ilişkilerine özel bir önem vermektedir. Bir yandan bu ülkelerle ikili işbirliğimizin artırılması, öte yandan İslam Konferansı Örgütü'nün (İKÖ) uluslararası alanda daha saygın yer edinebilmesi ve inisiyatif alabilen dinamik bir yapıya kavuşturulması için çaba sarf edecektir. Yine bu bağlamda, başkanlığını Cumhurbaşkanımızın yaptığı İKÖ, Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nin (İSEDAK) faaliyetlerine daha somut içerik kazandırmaya çalışacaktır.
- Geniş bir katılımı kurulan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (KEİT), bölge ülkelerine yeni işbirliği imkanları vaat eden potansiyelinin harekete geçirilmesi için çaba sarf edecektir.
- Türkiye, yakın komşusu Irak'la ilgili belirsizlikten tedirginlik duymaktadır. Hükümetimiz Irak'ın toprak bütünlüğüne ve siyasi birliğinin korunmasına büyük önem atfetmektedir. Irak'ın toprak bütünlüğünün bozulması Orta-Doğu'daki tüm dengeleri değiştirecektir. **Hükümetimiz**, Irak yönetiminin Birleşmiş Milletler kararlarını tam olarak uygulaması, kitle imha silahlarından arınmış, komşularıyla barış içinde yaşayan bir Irak'ın

uluslararası toplum içindeki yerini alması ve sorununun barışçı yönden çözümünden yanadır.

- Çin Halk Cumhuriyeti ve Japonya ile karşılıklı saygı ve verimli işbirliği temelinde gelişmekte olan ilişkilerimizin bu doğrultuda daha da ileri götürülmesine çalışılacaktır. Nitekim 2003 yılı, Japonya'da "Türkiye Yılı" ilan edilmiştir.
- Dış politikamızın geleneksel Atlantik ve Avrupa boyutlarının yanında, Avrasya eksenli politikanın geliştirilmesi yolundaki çabalar sürdürülecektir. Bu bağlamda, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) çerçevesindeki işbirliği güçlendirilecektir.
- Türkiye'nin üyesi olduğu uluslararası örgütler ve ECO ve KEİB gibi bölgesel ekonomik işbirliği çabaları arasında rasyonel ve sistematik bir koordinasyon sağlanacaktır.
- Kafkasya'da soğuk savaş dönemi şartlanmaları bir yana bırakılarak işbirliği imkanları aranacak, zengin yer altı ve yer üstü kaynaklarına sahip olan bu bölgenin, Orta-Doğu ve Balkanlar'la ekonomik açıdan bütünleşmesine katkıda bulunmaya çalışacaktır.
- Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının, buldukları ülkelerdeki haklarının daha fazla korunması için çaba sarf edilecek, gerek o ülkelerde gerekse Türkiye'de karşılaştıkları sorunların ortadan kaldırılması için mevcut mekanizmaları daha etkin biçimde işletilecektir.

Değerli Milletvekilleri

3 Kasım 2002 seçimleri, ülkemizde sadece yeni bir parlamento ve hükümet yapısını ortaya çıkarmakla kalmamış; bundan daha önemli ve kalıcı olarak, yaşadığımız çağla uyumlu olmayan bir siyaset kültürünü de geride bırakarak, her bakımdan yeni bir siyaset dönemini başlatmıştır.

Bu yeni dönemi, eskinin kavram, kalıp ve alışkanlıkları ile değerlendirmek, anlamak ve sorgulamak yaklaşımına bağlı kalanlar, toplumun dinamizminin ve değişim iradesinin uzağına düşerek, verimsiz ve sonuçsuz bir siyasal çaba içinde kalmaya mahkum olacaklardır.

Bu yeni dönem, evrensel standartlar ve hukukun üstünlüğü içinde milletimizin iradesine ve gelişme arzusuna dayalı yeni anlayış, kavrayış, tutum ve yöntemlerle siyaseti inşa edenlerin dönemi olacaktır.

Bu yeni siyaset anlayışı içinde siz değerli milletvekillerine sunmuş olduğum bu programın hızla değişen, rekabetin arttığı, etkin ve katılımcı bir yönetimin eskisinden de önemli hale geldiği bir dünyada, ülkemizin hak ettiği yere gelmesinde önemli katkı sağlayacağına inancımız tamdır.

Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları çerçevesinde, sürdürülebilir kalkınma sağlayan ve kalkınmanın nimetlerini adil bir şekilde paylaşan, tarihi ve kültürel kimliğinden kopmadan insanlık ailesinin onurlu bir parçası olarak halkına özgürlük, adalet ve refah sunan bir ülke yolunda hükümetimizin yapacağı bütün olumlu icraatlara güven ve destek olacağımıza şüphemiz yoktur.

Sizlerden, eksikliklerimizi ve yanlışlıklarımızı tespit etmenizi, uyarmanızı, eleştirilerle düzeltmenizi özellikle bekliyor, ortak akıl ve işbirliği içinde geleceğe umutla bakıyoruz.

Aziz Milletimizin ve Yüce Meclisimizin güvenine layık olmaya çalışacağız.

Allah yardımcımız olsun.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

GÜNDEMİ

DÖNEM : 22

YASAMA YILI : 1

3 ÜNCÜ BİRLEŞİM
23 . 11 . 2002 CUMARTESİ
Saat : 15.00

KISIMLAR

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULU SUNUŞLARI

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

3

SEÇİM

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5

MECLİS SORUSTURMASI RAPORLARI

6

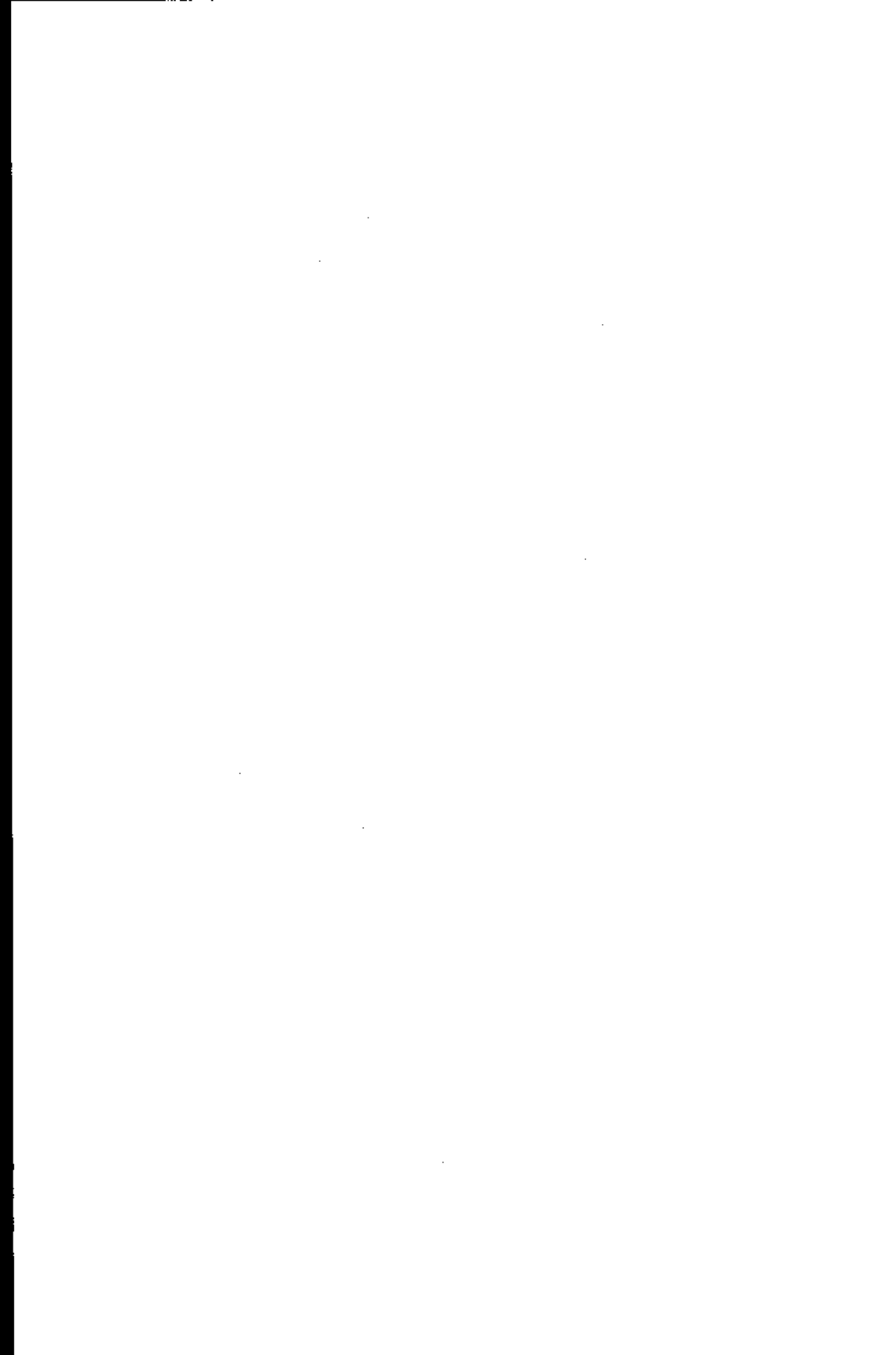
GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI
YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

7

SÖZLÜ SORULAR

8

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE
KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GÜNDEMİ

3 ÜNCÜ BİRLEŞİM

23 . 11 . 2002 CUMARTESİ

Saat : 15.00

---

1 - BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

---

2 - ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

---

1. - Başbakan Abdullah Gül tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programının okunması

---

3 - SEÇİM

---

4 - OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

---

5 - MECLİS SORUŞTURMASI RAPORLARI

---

6 - GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

---

7 - SÖZLÜ SORULAR

---

8 - KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER
